

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GENEL PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**SURİYELİ SİĞİNMACILARA YÖNELİK ALGININ YARDIM
ETME ÜZERİNDEKİ YORDAYICI ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Neslihan TÜRKOĞLU

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Meral GEZİCİ YALÇIN

BOLU 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Neslihan TÜRKOĞLU'na ait "Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algının Yardım Etme Üzerindeki Yordayıcı Etkisi" adlı çalışma, jürimiz tarafından GenelPsikoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliğiyle / oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

24.05.2019

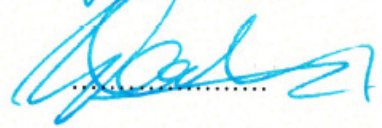
Unvan, Adı, Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Dr. Öğr. Üyesi Meral GEZİCİ YALÇIN

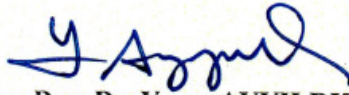
Üye : Prof. Dr. Hamit COŞKUN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Bedirhan GÜLTEPE

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algının Yardım Etme Üzerindeki Yordayıcı Etkisi**” başlıklı çalışmanın bilimsel ve etik kurallara uygun bir şekilde yazıldığını, kaynakların bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Neslihan TÜRKOĞLU

24.05.2019

ÖN SÖZ

Araştırma konusunun belirlenmesinden tezimi hazırlamam konusunda desteğini esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Meral Gezici Yalçın'a katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım. Gerek lisans eğitimim gerekse yüksek lisans eğitim sürecim boyunca benden desteğini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Hamit Coşkun'a teşekkürlerimi sunarım. Tezimin savunma jüriliğini kabul eden hocam Dr. Öğr. Üyesi Bedirhan Gültepe'ye zamanını ayırdığı için teşekkürlerimi sunarım.

Tezimi hazırlama sürecimde ve hayatımın her alanında benden bilgisini ve desteğini esirgemeyen çok değerli dostum Seda Sezer'e sonsuz teşekkürlerimi tüm içtenliğimle sunarım.

Veri toplama aşamasında sosyal medyada ölçeklerimi dağıtıp veri toplamama yardımcı olan tüm arkadaşlarım ve dostlarıma katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Son olarak hayatımın her alanında benden desteğini esirgemeyen, başarılarımla daima gurur duyan, ayaklarımı yere sapasağlam basmamı sağlayan çok sevgili annem ve babama, kıymetli kardeşime ve ablama, bana teyzelik duygusunu yaşatan biricik motivasyon kaynağım yeğenim Koray'a hayatımda olup destekçim olduklarından dolayı teşekkürlerimi borç bilirim.

Neslihan TÜRKÖĞLU

24.05.2019

ÖZET

SURİYELİ SİĞINMACILARA YÖNELİK ALGININ YARDIM ETME ÜZERİNDEKİ YORDAYICI ETKİSİ

Neslihan TÜRKOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Genel Psikoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr.Öğr.Üyesi Meral GEZİCİ YALÇIN

Mayıs 2019, 59 + xii Sayfa

Bu çalışmada Suriyeli sığınmacılara yönelik yardım etme davranışı incelenmiştir. Suriyelilerin Türkiye'ye sığınmaları sonrasındaki süreçte onlara karşı tutumların değişmeye başladığı gözleminde hareketle "Suriyeli sığınmacılara yardım etmeyi yordayan değişkenler nelerdir?" şeklinde bir araştırma sorusu geliştirilmiştir. Bu doğrultuda algılanan tehdit, insanlık algısı, iç grupla (Türkiye, Türkler, Müslüman) özdeşim, yaş ve politik görüşün yardım etmeyi ne derece yordadığı ilişkisel araştırma deseni yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

Araştırmaya çeşitli illerde yaşamlarını sürdüren 171 kişi katılmıştır. Katılımcıların 98'i (%57) kadın, 83'ü (%43) erkektir. Çalışma grubunun yaşı 17-61 yaş arasında değişmektedir ve yaş ortalaması 28'dir (SS = 8.05). Veriler, ölçeklerin sosyal medya ortamında dağıtılması yoluyla, çevrimiçi anket üzerinden toplanmıştır.

Analiz sonuçlarına göre, Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım edenler gelecekte de yardım etme isteği belirtmektedir. Geçmişte yardım etme, sadece algılanan tehdit tarafından anlamlı bir şekilde yordanmaktadır. Gelecekte yardım etme isteği üzerinde ise algılanan tehditin yanısıra insanlık algısının ve katılımcıların yaşının anlamlı yordayıcı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Geçmişte yardım etme ve

gelecekte yardım etme isteğinin, beklenenin aksine, iç grup özdeşimi ve politik görüş tarafından yordanmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular literatür çerçevesinde tartişilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yardım Etme, Algılanan Tehdit, İnsanlık Algısı, İ Grupla zdeşim, Politik Grş, Yaş.

ABSTRACT

THE EFFECT OF PERCEPTION TOWARD SYRIAN REFUGEES ON HELPING SYRIAN REFUGEES

Neslihan TÜRKOĞLU

Master Thesis

Department of General Psychology

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Meral GEZİCİ YALÇIN

May 2019, 59 + xii Pages

In this study, the behavior of helping to Syrian refugees was investigated. Due to the observation of change in attitudes against Syrian refugees in Turkey, research question of “which variables predict helping to Syrian refugees?” was investigated. In this respect, prediction of helping by perceived threat, perceived humanness, in group identification (identification with Turkey, Turkish people and Muslims), age and political orientation were investigated by a correlational research design.

A total of 171 people from different cities participated in the study. Regarding gender, 98 (57%) of the participants were women, and 83 (43%) of them were men. The age of the participants ranged from 17 to 61 years and the mean age was 28 years old (SD = 8.05). Scales were distributed through social media and the data were collected online.

According to the results, the participants who help Syrian refugees in the past indicate willingness to help in the future. Helping refugees in the past was predicted only by the perceived threat. The willingness to help refugees in the future was predicted by perceived threat as well as perceived humanness, and age of the

participants. Contrary to our hypotheses, ingroup identification and political orientation did not predict neither helping in the past nor the willingness to help in the future. The findings have discussed in relation to the literature.

Key words: Helping, Perceived Threat, Perceived Humanness, Social Identity, Political Orientation, Age.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	
1. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR	2
1.1. Yardım Etme	2
1.2. Sosyal Kimlikler.....	5
1.3. Algılanan Tehdit.....	7
1.4. İnsandışılaştırma (Dehumanisation).....	9
1.4.1. Alt-İnsanlaştırma Kuramı (Theory of Infra-humanization).....	10
1.4.2. Haslam'ın İnsandışılaştırmanın İkili Modeli: (Haslam's Dual Model Of Dehumanisation).....	11
1.5. Sosyal Temas Kuramı	13
1.6. Araştırmanın Amacı, Önemi ve Hipotezler	14
II. BÖLÜM	
2. YÖNTEM	18
2.1. Katılımcılar	19
2.2. İşlem	19
2.3. Veri Toplama Araçları	20

2.3.1. Algılanan Tehdit Ölçeği.....	20
2.3.2. İnsanlık Algısı Ölçeği	21
2.3.3. Sosyal Gruplarla Özdeşim Ölçeği.....	22
2.3.4. Ulusla Özdeşim Ölçeği	22
2.3.5. Temas Ölçeği	22
2.3.6. Yardım Etme Ölçeği	23
2.3.7. Kişisel Bilgi Formu.....	23

III. BÖLÜM

3. BULGULAR.....	24
3.1. Ölçeklerin Faktör Analizine İlişkin Bulgular.....	24
3.1.1. Algılanan Tehdit Ölçeği'ne İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması ..	24
3.1.2. İnsanlık Algısı Ölçeği'ne İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması.....	25
3.1.3. Sosyal Gruplarla Özdeşim Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması.....	26
3.1.4. Ulusla Özdeşim Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması.....	26
3.1.5. Temas Ölçeği'nin Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması.....	27
3.1.6. Yardım Etme Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması.....	28
3.2. Ortalamalar Arası Farklarla İlgili Bulgular.....	29
3.2.1. Yaşın Yardım Etme Üzerindeki Etkisi	29
3.2.2. Temasla İlgili Bulgular	30
3.3. Araştırmanın Diğer Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar.....	31
3.4. Regresyon Analizi Bulguları.....	34

IV. BÖLÜM

4. TARTIŞMA.....	36
4.1. Ortalamalar arası Farklarla İlgili Bulguların Tartışılması.....	36
4.2. Temasla İlgili Bulguların Tartışılması	37
4.3. Korelasyon Bulgularının Tartışılması	38
4.4. Regresyon Analizine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	40

V. BÖLÜM**5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....42****VI. BÖLÜM****6. SINIRLILIKLAR43****KAYNAKLAR44****EKLER****Ek 1: Algılanan Tehdit Ölçeği..... 52**
Ek 2: Temas Ölçeği 53
Ek 3: İnsanlık Algısı Ölçeği 54
Ek 4: Ulusla Özdeşim Kurma Ölçeği 55
Ek 5: Sosyal Grupla Özdeşim Kurma Ölçeği..... 56
Ek 6: Yardım Etme Ölçeği 57
Ek 7: Kişisel Bilgi Formu..... 58

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Algılanan Tehdit Ölçeği-Madde Analizi	25
Tablo 3.2: İnsanlık Algısı Ölçeği Madde Analizi.....	26
Tablo 3.3: Sosyal Grupla Özdeşim Kurma Ölçeğine İlişkin Madde Analizi	36
Tablo 3.4: Ulusla Özdeşim Ölçeği-Madde Analizi	27
Tablo 3.5: Suriyelilerle Temas Ölçeği-Madde Analizi.....	28
Tablo 3.6: Suriyelilere Yardım Ölçeğine İlişkin Madde Analizi	29
Tablo 3.7: Suriyelilere Gelecekte Yardım Etme İsteği Düzeyinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	30
Tablo 3.8: Yaş Gruplarına Göre Suriyelilere Gelecekte Yardım Etme İsteği Düzeyinin Karşılaştırılması	30
Tablo 3.9: Temas Sıklığıyla Geçmişte Yardım Etme ve Gelecekte Yardım Etme İsteği Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Tablosu.....	31
Tablo 3.10: Değişkenlerin Birbirleriyle İlişkilerine Dair Korelasyon Analizi Tablosu.....	33
Tablo 3.11: Geçmişte Yardım Etme ile Diğer Değişkenlerin Çoklu Regresyon Analiz Tablosu	35
Tablo 3.12: Gelecekte Yardım Etme İsteği ile Diğer Değişkenlerin Çoklu Regresyon Analiz Tablosu	35

GİRİŞ

İnsanlar sosyal karşılaştırmalar yapma eğilimdedir (Festinger 1954). Bu karşılaştırmalar neticesinde insanlar yaş, cinsiyet, etnik grup açısından kendileriyle benzer özelliklere sahip kişileri aynı grubun üyeleri (iç grup) olarak sınıflamaktadır. Başka bir ifadeyle, insanlar gruplarla özdeşim kurarak sosyal kimliklerini inşa ederler. Sosyal Kategorileme Kuramı'na göre bireyler, üyesi oldukları sosyal grubu merkeze alarak kendilerini tanımlamakta, değerlendirmekte ve sınıflandırmaktadır (Turner ve vd, 1987). Bireyler kendi iç gruplarına karşı olumlu tutumlara sahipken (iç grup tarafgirliği), dış gruplara karşı genellikle tektipleştirme yaparlar (homojenleştirme) ve onlar hakkında olumsuz kalıpyargılara sahiptirler (Tajfel ve Turner 1979). Bu olumsuz gruplar arası algılardan biri de dış grupların insandışılaştırılmasıdır (bkz. Haslam, 2006).

Göç, gruplararası ve bireysel düzeylerde sosyal karşılaştırmaların yeniden yapıldığı, çeşitli sosyal ve kültürel grupların karşılaşması neticesinde belirli sosyal kimliklerin belirgin hale geldiği (yerli, göçmen veya sığınmacı gibi) bir olgudur (Gezici Yalçın, 2017). 2011 yılı Nisan ayından bu yana iç savaştan dolayı ülkesini terk ederek Türkiye'ye sığınan milyonlarca Suriyelinin göçü de yerlilerin yeni sosyal karşılaştırmalar yapmalarına yol açmıştır. Bu karşılaştırmaların içeriği, örneğin, sığınmacılara yardım edilmesi konusundaki tutumları etkileyebilmektedir. Bu araştırma, Suriyelilere ilişkin algıların onlara yardım etmeyi ne derece yordadığını incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Buradan hareketle bu çalışmada Suriyeli sığınmacılara yardım etme davranışının, sosyal kimlikler (Türk, Müslüman, insan), sığınmacılardan algılanan tehdit, insanlık algısı, temas düzeyi, politik görüş ve dindarlık düzeyi ile ilişkisi incelenmiştir.

I. BÖLÜM

1. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

Bu kısımda yardım etme, sosyal kimlik kuramı, algılanan tehdit, insanlık algısı/insandışılaştırma ve sosyal temas kavramları sırasıyla ele alınacaktır.

1.1. Yardım Etme

Latane ve Darley'in (1968) bilişsel modeline göre birey yardım etme davranışını gerçekleştirmeden önce zihninde birtakım değerlendirmeler yapmaktadır. Bu değerlendirmelere göre mağdura yardım etmeye ya da etmemeye karar vermektedir. Değerlendirme aşamaları beş kategoriden oluşmaktadır. Bunlar:

- Problemi fark etme,
- Problemi acil bir durum olarak yorumlama,
- Harekete geçme sorumluluğunun olup olmadığına karar verme,
- Nasıl yardım edeceğine karar verme,
- Nasıl hareket edeceğine karar verme şeklindedir (Latane ve Darley, 1968: 220).

Yardım etme davranışının sosyal gruplar açısından incelendiği çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Örneğin, Levine vd. (2005), iç grup üyeliğinin takım tutma yönünden manipüle edildiği bir araştırma yürütmüştür. Araştırmadaki katılımcıların tuttuğu takımla yardıma ihtiyacı olan kişinin tuttuğu takım aynı olduğunda yardım etme davranışının arttığı bulunmuştur. Katılımcılara yardıma ihtiyacı olan ve bir futbol takımı tutan bir grupta, futbol takımı tutmayan başka bir grubun profilleri gösterilmiştir.

Araştırmada katılımcıların futbol takımı tutan profile daha fazla yardım etme eğiliminde oldukları ortaya konmuştur.

Levine, Cassidy ve Brazier (2002) tarafından yapılan diğer bir araştırmada, iç-grup üyelerinin yardım etme-etmeme kararlarının diğer grup üyelerinin yardım etme kararlarını etkileyip etkilemediği incelenmiştir. Araştırma için bir tane yardımcı öğrenci seçilmiştir. Bu yardımcı öğrenci kendisinin katılımcılarla aynı üniversitede olduğunu ya da kendilerinden farklı üniversitede olduğunu söylemiştir. Daha sonra katılımcılarla beraber şiddete uğrayan bir mağdurun olduğu bir video izlemiştir. Yardımcı öğrenci mağdura yardım edeceğini ya da etmeyeceğini belirtmiştir. Yardımcı öğrencinin, yardım edeceğini söylediği grubun yardım etmeyeceğini söylediği gruba kıyasla yardım etme eğilimi daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların, iç-grup üyelerine dış-grup üyelerinden daha fazla yardım etme eğiliminde oldukları gösterilmiştir (Levine, Cassidy ve Brazier, 2002: 1452, 1459, 1460).

Kişinin ırk kimliği uyarıldığında da mağdura yardım etme davranışında farklılıklar görülmektedir. Levine ve Thompson'ın (2004) yürüttüğü araştırma sonucuna göre, çalışmaya katılanların İngiliz ya da Avrupalı kimliğine sahip olması katılımcıların yardım etme eğilimleri üzerinde farklılık yaratmıştır. Katılımcıların İngiliz kimliği uyarıldığında yardım etme davranışında anlamlı bir fark görülmezken, Avrupalı kimliği uyarıldığında Avrupalı mağdurlara yardım etme eğilimi Amerikalılara yardım etme eğiliminden daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışmadaki genel sonuç, kimlik süreçlerinin doğal afetler sonrasında ortaya konan yardım etme davranışında önemli bir rol oynadığıdır. Buradan da anlaşıldığı gibi, katılımcıların yardım etme eğilimleri coğrafi yakınlıktan ziyade ırk kimliklerine göre farklılık göstermektedir. Kişilerin yardım etme davranışı, olayın gerçekleştiği bağlamdan ziyade, iç-grup dış-grup bağlamında kişilerin belirli bir grupta özdeşim kurmasıyla ilişkilidir (Levine ve Thompson 2004: 240-241).

Bireylerin yardım etme davranışları ve ırk kimlikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen diğer bir araştırma da kolejde eğitim görmekte olan öğrencilerle deneysel bir çalışma yürütülmüştür. Gaertner, Dovidio ve Johnson (1982) tarafından yapılan bu araştırmada katılımcılara mağdurun Siyah veya Beyaz olduğu bilgisi verilmiştir.

Araştırmanın bulguları, mağdurun ırkının katılımcıların müdahale etme durumunu dolaylı olarak etkilediğini göstermiştir. Siyah öğrencilere yapılan yardımın daha yavaş olduğu belirtilmiş, bu yavaşlığın nedeni katılımcıların benzerlik tutumlarına bağlanmıştır (Gaertner, Dovidio ve Johnson, 1982: 73).

Türkiye’de de yardım etme davranışları çeşitli sosyal gruplar bağlamında araştırılmıştır. Demir (2016) kadınların diğer kadınları insandışılaştırma düzeylerini ve yardım etme eğilimlerini, grup algısı ve tecavüzün etkisiyle beraber incelemiştir. Araştırma, 88 kadın üniversite öğrencisiyle yürütülmüştür. Koşulları sağlamak için iki tane öykü oluşturulmuştur. Katılımcılara öykülerden sadece bir tanesi sunulmuştur. Tecavüzün değişkenler üzerindeki etkisini anlamak için kontrol grubuna öyküdeki kadın sadece tanıtılmış, deney grubuna ise kadının tecavüze uğradığı belirtilmiştir. Grup algısının yardım etme ve insandışılaştırma üzerinde anlamlı etkisinin olduğu ortaya konmuştur (Demir 2016: 5).

Kaya (2018), okullarda Suriyeli göçmenlerin artış gösterdiğini göz önünde bulundurarak yedinci sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerle bir araştırma yürütmüştür. Akran zorbalığına maruz kalan bireyin sosyal kimliğinin değiştiği bir desen tasarlanmış ve iki aşamalı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Akran zorbalığında mağdurun sosyal kimliğinin katılımcıların yardım etme isteğinde önemli bir etkisinin olduğu görülmüştür. Suriyelilere yönelik olumlu tutumların katılımcıların yardım etme isteğini artırdığı bulunmuştur. Aynı zamanda, zorbalığa tanık olan katılımcıların zorbalığı adil bulmalarının, mağdurla benzerlik algılarının ve mağdura yönelik empati duygularının mağdura yardım etme istekleri üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur (Kaya 2018: 59).

Ersoy (2018), Türk vatandaşlarının Suriyelilere yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla Konya İli’nde yaşayan dört yüz katılımcının yer aldığı bir araştırma yürütmüştür. Araştırma sonucunda, ileri yaş düzeyinde olan katılımcıların Suriyeli sığınmacılara karşı daha duyarlı olduğu ve daha fazla yardım etme eğiliminde olduğu ortaya konmuştur (Ersoy, 2018). Buradan da anlaşılacağı gibi yaş arttıkça Suriyeli sığınmacılara yardım etme davranışı da artmaktadır.

Yukarıda da aktarıldığı gibi, yardım etme davranışı yardım edilecek olan sosyal grubun kim olduğuna bağlı olarak değişmektedir. Bu nedenle bir sonraki bölümde sosyal kimlikle ilgili kuramlar kısaca anlatılmıştır.

1.2. Sosyal Kimlikler

Gruplararası ilişkileri anlamak açısından önemli önermeleri olan Sosyal Kimlik Kuramı, 1970'li yılların ortalarında Henri Tajfel ve John Turner tarafından ileri sürülmüştür. Araştırmacılar kimliği, kişisel kimlik ve sosyal kimlik olmak üzere iki farklı düzeyde ele almaktadır (Tajfel ve Turner 1979). Kişisel kimlik, bireyin sahip olduğu kendine özgü özellikleri (becerileri, ilgileri, merakları, hobileri v.b.) içerirken; sosyal kimlik, benliğin grup üyeliğiyle ilişkili boyutunu kapsamaktadır. Kurama göre, bireyin benlik değeri açısından önemli olan sosyal kimlikler, bireyin duygu, düşünce ve davranışları üzerinde normatif etkiye sahiptir.

Kendini Kategorileme Kuramı'na göre, etnik köken, cinsiyet gibi benzer özelliklere sahip kişiler iç grup olarak algılanırken, farklı özelliklere sahip olan kişiler dış grup olarak ayrıştırılmaktadır (meta-tezat ilkesi; Tajfel vd., 1987). Diğer bir ifadeyle, bireyler sosyal karşılaştırma sonucunda kendini bir grubun içinde sınıflamaktadır (Tajfel ve Turner 1979: 39).

Tajfel ve Turner'a göre (1979) sosyal kimlik, kişinin duygularını ve değerlerini belirli bir gruba paylaşması ve paylaşımında bulunduğu bu gruba kendini ait hissetmesidir. Sosyal Kimlik Kuramı'na göre, kişi ait olduğu grubun statüsünü geliştirmek amacıyla güdülenmektedir. Bu güdülenmenin amacı da kişinin olumlu benlik imajına sahip olmasını sağlamaktır. Kişinin diğer gruplara karşı önyargı ve ayrımcılık tutumları da bu olumlu benlik imajının artmasında etkili olabilmektedir.

Sosyal kimlik, sosyal karşılaştırma, kategorileme ve özdeşim kurma süreçleriyle kurulan bir yapıdır (Reicher, Spears ve Haslam 2010). Sosyal kategorileme, sınıflamaya yönelik bilişsel süreçleri içerirken, çevrenin buna göre düzenlenmesini ifade etmektedir.

Buna göre bireyler, başkalarıyla benzerliklerinin ve farklılıklarının bulunup bulunmadığıyla ilgili karşılaştırmalar yapmaya yönelmektedir (Tajfel ve Turner 1986: 15). Bu karşılaştırmaların ve kategorilemenin temelinde kalıpyargılar bulunmaktadır (Reicher, Spears ve Haslam 2010).

Sosyal kimlik, kişisel kimlikten farklı olarak değerlendirilmektedir. Bu farklılıklardan birincisi sosyal kimlik kişinin diğer kişilerle farklılık ve benzerliklerini içermektedir. İkincisi, diğer insanlarla ortaktır ve sosyal eylemleri barındırmaktadır. Üçüncüsü, kolektif tarih ve “şimdinin” ürünü olan sosyal kimlikle ilişkili anlamlar içermektedir. Bu farklılıklar, birey ve toplumu birbirine bağlamaktadır (Reicher, Spears ve Haslam 2010: 47).

Sosyal kimlik, daha sonra Sosyal Kimlik Karmaşıklığı Kuramı (Roccas ve Brewer 2002) tarafından ele alınmıştır. Bu kuram, bireylerin çoklu kimliklerle ilgili zihinsel bir temsile sahip olduğunu ifade etmektedir. Bireylerin üyesi oldukları gruplara göre değişmekle birlikte, sosyal kimlikler kesişebileceği gibi (kadınlık, avukatlık) birbiriyle örtüşme de (kadınlık, annelik) söz konusu olabilir. Birbirinden farklı kategorilerde tanımlanan gruplarda örtüşme yüksek olduğunda ve iç-grupta bulunan kişiler benzer olduğunda, söz konusu grupla özdeşim kurmak daha da kolay olmaktadır. Öte yandan, kategoriler arasındaki örtüşme kısmen olduğunda, bir boyutta iç-grup üyesi olarak değerlendirilen bir kişi, diğer boyutta dış-grup üyesi olarak değerlendirilebilmektedir. Böyle bir durumda, bireyin grupla özdeşim kurması daha zor olmaktadır. Sosyal kimlik karmaşıklığı; örtüşüm karmaşıklığı ve benzeşim karmaşıklığı olarak iki bileşenden oluşmaktadır. Örtüşüm karmaşıklığı, bireyin kendini ait hissettiği farklı gruplar arasında algıladığı örtüşme oranıdır. Örtüşüm karmaşıklığı niceliksel olarak değerlendirilmektedir. Benzerlik karmaşıklığı ise, iç gruplar arasındaki benzerliğin niteliksel olarak değerlendirilmesidir. Burada önemli olan, bireylerin üyesi oldukları gruplarla olan benzerliği veya gruplar arasında örtüşmenin olup olmaması değil, bireylerin gruplardaki öznel temsillerinin ne olduğudur (Aktaran: Eniç ve Yanbolluoğlu 2018: 62).

Miles-Johnson (2016), Avustralya’da yaygınlığı bilinmeyen saklı, dağınık ve ulaşılmaması zor olarak tanımladığı transseksüel insanlarla yaptığı araştırmada transseksüel katılımcıların çoğunluğunun katılımcıların azınlığına (% 15.9; n = 25) göre güçlü bir transseksüel (iç grup) kimliğe (% 79.6; n = 125) sahip olduklarını belirtmiştir. Zayıf transseksüel (iç grup) kimlik algısı olan kesim (% 4.5; n = 7) ise kararsız olduklarını belirtmiştir. Sonuçlar, transseksüel katılımcıların Avustralya eyaletinde yaşayan transseksüel topluluğun diğer üyeleriyle güçlü bir iç grup kimliğine sahip olduğunu göstermektedir (Miles-Johnson 2016: 608).

1.3. Algılanan Tehdit

İnsanlar, dış dünyadan gelen uyarıları algılamakta, zihninde yapılandırmakta, değerlendirmekte ve bu değerlendirmelere göre tepkiler vermektedir. Algılar, hayatımızı kaçınılmaz bir biçimde etkilemektedir. Algılar dış dünyadaki uyarıların insanlar tarafından öznel bir biçimde yorumlanması sonucu oluşmaktadır (Korkmaz 2017: 484).

Tehdit algısı ise, bireyin engellenmesi sonucunda yaşanan kaygı düzeyi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Korkmaz 2017). Bireyin engellenmiş olmasının tehdit algısına yol açıp açmayacağı birçok faktöre bağlıdır. Bu faktörlerden bazıları, engellenmişlikten dolayı ortaya çıkan gerginliğin şiddeti, kişinin engellenme durumunda karakteristik özelliğine bağlı olarak verdiği tepkiler ve kişinin engellenme durumunu algılama düzeyidir (Korkmaz 2017: 484). Kişi, gruplar arasında karşılaştırma yaparak kurduğu sosyal kimliğinin tehdit altında olduğunu algılayarsa, davranışsal ve/veya iletişimsel olarak kimliğini tehdit edebilecek olan gruptan ayrılmaya çalışabilir (Miles-Johnson 2016: 608).

Korkmaz’a göre (2017), insanların sosyal, siyasi ve kültürel amaçlarına ulaşamama kaygısına yol açan süreçler, insanın doğasında var olan tehdit algısını güçlendirmektedir. Tehdit algısı insanın varlığına yönelik olabileceği gibi, siyasi, sosyal ve ekonomik hedeflerini gerçekleştirmesine yönelik de olabilir; ayrıca, tehdit algısı birey düzeyinde veya grup düzeyinde de olabilir. (Korkmaz 2017: 484). Stephan ve

Stephan (1996, 2000) kişilerin dış grubu tehdit olarak algıladıklarında, o grubun üyelerine yönelik olumsuz tutumlarının ve önyargılarının arttığını göstermiştir. Tehdit durumunda, insanların iç grubunu daha homojen ve dış gruptan daha farklı değerlendirme eğiliminde olduğunu gösteren birçok araştırma mevcuttur (Aktaran: Eniç ve Yanbolluoğlu 2018: 70).

Tehdit algısı ve yüksek-düşük statü arasındaki ilişki yapısal eşitlik modeli ile incelenmiştir. Söz konusu çalışmada Beyaz ve Latin Amerikalıların (Çalışma 1) ve rekabetçi ekiplerin (Çalışma 2) tehdit algılarına odaklanılmıştır. Sonuçlara göre, yüksek statülü gruplar tehditkâr gördükleri dış gruptan kaçınma davranışı sergilerken, kendi iç grubuna daha fazla yaklaşmaktadır. Bununla birlikte, tehdit algısı düşük statülü gruplarda ayrımcı davranışlara yol açmamıştır (Johnston 2016: 4-5).

Gruplar arası Tehdit Kuramı (Intergroup Threat Theory) ve Sosyo-Fonksiyonel Tehdit Yaklaşımı (Sociofunctional Threat Approach), herhangi bir nesnel gerçekliğe karşılık gelmese de rakip olarak görülen bir grubun varlığının tehdit algısı için yeterli olduğunu vurgulamaktadır. Başka bir anlatımla, tehdit algısı gerçek olabileceği gibi kişinin algıladığı bir durum da olabilir. Örneğin, Latin göçmenler çoğu zaman ev sahibi ülkeye ekonomik faydalar sağlasa da Beyaz Amerikalılar tarafından ekonomik tehdit olarak algılanabilmektedir. Bu yaklaşıma göre, dış grup için kazanımlar iç grup için kayıp olarak görülebilmektedir. Biraz önceki örneğe dönecek olursak, Beyazlar Latinlerin kazanımlarını kendilerinin iş kaybı olarak gördüklerinden, Latinleri tehdit olarak algılamaktadır (Johnston 2016: 8-9).

Türklerin Kürtlere yönelik önyargılarını araştırmak ve algılanan tehdidin bu önyargıda oynayacağı olası rolü incelemek amacıyla Balaban (2013) bir araştırma gerçekleştirmiştir. Çalışmada, Türkiye'yle özdeşleşme ve önyargı arasındaki pozitif korelasyona rağmen, ülkeyle özdeşleşme Türklerin Kürtlere olan önyargıları ile negatif ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Genel tehdidin kimlik tespiti ve sosyo-politik tutumların önyargı üzerindeki etkisi ve ortaya çıkan tehdit yapıları arasında kısmen aracılık ettiği bulgusuna erişilmiştir (Balaban 2013: 69-70).

Karaoğlu (2015) sosyal baskınlık yönelimi (SBY), gruplar arası tehdit ve empatinin Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara yönelik önyargı üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla 592 katılımcıyla bir araştırma yürütmüştür. Söz konusu araştırmada SBY, SBY-B (Baskınlık) ve SBY-E (Eşitlik) olmak üzere iki faktörlü bir çözüme işaret etmiştir. Bu nedenle SBY'nin etkisi iki ayrı kavram üzerinden incelenmiştir. Analizler sonucunda, sosyal uzaklığın SBY-E ve genel tehdit tarafından; dış gruba yönelik olumsuz duyguların SBY-B, genel tehdit ve kültürel farklılık tehdidi tarafından; ve dış gruba yönelik olumlu duyguların SBY-B, SBY-E, empati ve genel tehdit tarafından yordandığı görülmüştür (Karaoğlu 2015: 7).

Sosyal dışlanma, kişinin sosyal aidiyet ihtiyacının karşılanamamasından kaynaklı olarak ani tepkiler vermesine ve tehdit algılamasına yol açar. Abayhan (2014), dışlanmanın tehdit algısı üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla iki aşamalı deneysel bir çalışma yürütmüştür. Araştırmanın sonucunda, grup içerisinde bireyi dışlayan kişi sayısının artmasıyla kontrol ihtiyacına yönelik algılanan tehdit düzeyinin de doğrusal olarak azaldığı, bireyle birlikte dışlanan sayısı arttıkça kontrol ihtiyacına yönelik tehdit algısının da doğrusal olarak arttığı görülmüştür (Bayhan, 2013).

Ekonomistler Platformu'nun Türkiyelilerin Suriyeli sığınmacılara yönelik algısını ölçmek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmaya göre, katılımcıların %65.7'si Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisini olumsuz etkilediğini düşünürken, yalnızca %15.7'si Suriyeli sığınmacıların ekonomiye olumlu katkı sağladığı fikrine sahiptir. Katılımcıların %67.2'si Suriyelilerin kiralari arttırdığı görüşündedir. Suriyelilere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmesi konusunda katılımcıların %66.3'ü zor ve çok zor verilmeli görüşünderken, sadece %29.2'si diğer göçmenlerle aynı şartlarda vatandaşlık verilmesini istemiştir (Suriyeli Gündem Araştırması, 2017).

1.4. İnsandışılaştırma (Dehumanisation)

İnsandışılaştırma, uzun zaman önce ortaya atılan bir kavram olmakla birlikte, Nick Haslam tarafından yeniden ele alınarak alt boyutlarına ayrıştırılmış ve farklı bir

ölçme şekli geliştirilmiştir (Haslam 2005, 2014). Bu kavram, iç gruba ve dış gruba atfedilen insani özelliklerle ilgilidir. Dış grubu daha az insan görme, iç grubu ise daha fazla insan görme temeline dayanmaktadır. Grubun kendini tanımladığı sosyal kategorilerin (din, dil, ırk vb.) varlığı buna neden olmaktadır. İnsandışılaştırmanın farklı formları olsa da hepsinin ortak iki özelliği bulunmaktadır: İç grup üyelerinin dış grubu daha az insan olarak görmesi, bunun da saldırganlık ve şiddeti teşvik etmesi.

Tarihte göç, savaş gibi nedenlerle farklı sosyal grupların birbirleriyle etkileşime girdiği durumlarda dış grubun insandışılaştırılması söz konusu olmuştur. İnsandışılaştırma kavramı farklı kültürlerde gruplar arası bağlamda değerlendirilmiştir. Bain ve arkadaşlarının (2012) Avusturalya, Çin ve İtalya’da yürüttükleri bir araştırmada grupların birbirlerini farklı düzeyde ve farklı boyutlarda daha az insan olarak gördüğü ortaya konmuştur. Grup olgusunun ve gruplararası süreçlerin olumlu ve olumsuz sonuçları, grup normlarını ve bir grubu diğerinden ayıran özellikleri anlamak için bir temel oluşturmaktadır (Tyler 1989, 1990, 2006; Aktaran: Miles-Johnson 2016: 609).

Opatow’a göre (1990) insandışılaştırma ahlaki uzaklaşmanın (moral disengagement) bir biçimidir ve dış grubu ahlaki değerler, kurallar ve adil davranma sınırlarının dışına yerleştirmektir. Bar-Tal (2000), dışlamanın ideolojik temellerini incelemiştir. Bu inceleme sonucunda insandışılaştırmayı, gayri-meşrulaştırma (delegitimization) inancının çeşitlerinden biri olarak tanımlamıştır: İç grubun üstünlüğünü güçlendirmeye ve saldırganlığını haklı kılmaya hizmet etmektedir. Bandura (2002)’ya göre ise insandışılaştırma, insanların içsel olarak ahlaki yaptırımlardan kurtuldukları, böylece saldırgan eylemlerinden dolayı yaşayacakları suçluluğu hissetmedikleri bir ahlaki uzaklaşma mekanizmasıdır (Akt. Haslam, Loughnan, Reynolds ve Wilson 2007: 410).

1.4.1. Alt-İnsanlaştırma Kuramı (Theory of Infra-humanization)

Alt-insanlaştırma kuramına göre, insandışılaştırma kuramının aksine, dış grup daha az insan olarak görülmemekte, ancak insan altı bir canlı olarak görülmektedir (Leyens vd. 2000: 187). Leyens ve arkadaşları (2000), insanlık algısını anlamak için

çalışmalar yapmışlardır. Araştırmacılar insanları hayvanlardan ayıran özelliklerin zekâ, dil ve duygular olmak üzere üç temel özellik olduğunu ileri sürmüştür (Aktaran: Haslam ve Loughnan 2014: 402).

Jacques-Philippe Leyens'in duyguların dış grup üyelerine atfedilmesi üzerinden ölçüm olarak incelediği alt-insanlaştırma kuramında insanlarla diğer canlıların ortak duyguları (birincil duygular) ile sadece insana özgü olan duygular (ikincil duygular) ayrıştırılmaktadır (Leyens vd., 2000; 2001). Araştırmacılara göre, birincil duygular korku, haz gibi hayvanlarla ortak paylaşılan duygularken, ikincil duygular umut, pişmanlık gibi sadece insana özgü olan duygulardır (Leyens vd. 2001: 398). Duyguları birincil ve ikincil duygular olmak üzere ikiye ayıran ilk araştırmacılardan biri Ekman (1992)'dir. Ekman'a (1992) göre birincil duygular (öfke, korku, vb.) insan ve hayvana özgü olan ortak duygulardır. İkincil duygular ise (suçluluk, utanç, vb.) sadece insana özgü duygulardır (Ekman 1992: 193). Bazı araştırmacılara göre (Leyens vd. 2000, 2001; Vaes vd 2003) göre alt-insanlaştırma dış grup üyelerine ikincil duyguların daha az atfedilmesidir. Alt-insanlaştırma, bir düşmanlık olmasa bile dış grubun üyelerinin iç grubun üyelerine kıyasla insan olarak algılanmamasıdır (Haslam ve Loughnan 2014: 402). Başka bir ifadeyle, dış grubun insani özünü reddetmedir. Özcü yaklaşıma göre insan doğasının benzersizliği insanların diğer türler ve hayvanlarla paylaşmadıkları özelliklerini karakterize etmektedir (Leyens vd. 2007: 142).

1.4.2. Haslam'ın İnsandışılaştırmanın İkili Modeli: (Haslam's Dual Model of Dehumanisation)

Haslam (2006), insanlık algısını insanları hayvanlardan ayıran insanın benzersizliği (human uniqueness) ve insanları cansız varlıklardan ve robotlardan ayıran insanın doğası (human nature) olmak üzere ikiye ayırmıştır. İnsanın doğası, insanın duygusal özelliklerini kapsarken, insanın benzersizliği zekâ ve medeniyet gibi özellikleri içermektedir. İnsanın doğası evrenselken, insanın benzersizliği kültürden kültüre farklılık gösterir ve sosyal öğrenmeyi yansıtmaktadır (Haslam ve Loughnan 2014; Haslam 2006). Haslam'ın ikili insandışılaştırma modeline göre, dış grup için bu iki boyut da reddedilmektedir: İnsanın doğasına ilişkin özelliklerin reddedilmesi

(insanların makine gibi görülmesi) mekanik insandışılaştırma olarak adlandırılırken, insanın benzersizliğine ilişkin özelliklerin reddedilmesine hayvansı insandışılaştırma adı verilmektedir (Haslam vd. 2007: 413-414). Haslam ve Loughnan (2007), sanatçıların hayvanlarla ilişkilendirildiğini, iş adamlarının ise cansız varlıklarla ilişkilendirildiğini bulmuştur.

Haslam ve arkadaşları (2004) yürüttükleri bir araştırmada 80 farklı kişilik özelliği sıralamışlar ve katılımcıların bu kişilik listesini puanlamalarını istemişlerdir. Bu araştırma sonucunda iki insanlık algısı boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu araştırmanın devamı niteliğindeki başka bir araştırmada ise iki boyut arasında düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur (Haslam ve arkadaşları 2007: 412-413).

Özdemir (2017), Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin insandışılaştırılma düzeyini ölçmek ve hangi değişkenlerin insandışılaştırma düzeyleri üzerindeki etkide bulunduğunu test etmek için Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileriyle deneysel bir çalışma yürütmüştür. Katılımcılara Türkiye’de yaşayan Suriyeli bir göçmenin cinsiyet ve statüsünün değişimlendiği bir hikâye sunulmuştur. Daha sonra, katılımcının bu hikâyede bahsedilen kişiye yönelik ve gruba yönelik olarak insandışılaştırma düzeyi ölçülmüştür. Araştırma sonucunda politik görüş, cinsiyet, etnik grupla özdeşim, ulusla özdeşim ve dindarlık düzeyinin Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenleri insandışılaştırma düzeyine etkisi olduğu bulunmuştur (Özdemir, 2017: 5).

Yerli halkın mültecileri eşit görmeme, değerersizleştirme, insandışılaştırma hali mültecilerin sığındıkları ülkelerde yaşadıkları önemli sorunlardandır. Esses, Medianu ve Lawson (2013) araştırmalarında medyanın mültecilerin olumsuz hikâyelerine odaklandığını savunmaktadır. Mültecilerin medyada bu şekilde görünür olmalarını insandışılaştırma hali olarak tanımlamaktadırlar. Keskin (2018) yerel ve ulusal yazılı basında Suriyeli kadın sığınmacılarla ilgili haberler vasıtasıyla kurulan Suriyeli kadın sığınmacı temsillerini incelemeyi amaçlayan araştırmasında Suriyeli kadınların medyada olumsuz temsiller ve temalarla haberleştirildiği sonucuna varmıştır. Farklı

haber temalarında Suriyeli kadınların ya mağduriyetlerinin dramatize edildiği ya da bireysel suçlarının abartılarak kriminalize bir Suriyeli kadın temsili oluşturulduğu görülmektedir. Mağduriyetlerinin vurgulandığı haberlerde kadınlar aciz, çaresiz, pasif kitleler olarak temsil edilmişlerdir.

Kadınların insandılaştırılması da literatürde ayrıca değerlendirilmiştir. Yapılan bir araştırmada, katılımcılara eşinden şiddet gören iki kadın profili sunulmuştur ve kadınlardan birinin eşini aldattığı bilgisi verilmiştir. Eşini aldattığı bilgisi verilen kadının daha fazla insandılaştırıldığı bulunmuştur (Baldry, Pacilli ve Pagliaro, 2015: 1575)

1.5. Sosyal Temas Kuramı

Gordon W. Allport, 1954 yılında ileri sürdüğü temas hipotezi ile gruplar arası temas kuramının temellerini atmıştır. Allport'a göre gruplar arasındaki önyargının ortadan kalkmasındaki en etkili yol, grupların birbirleriyle temas halinde olmasıdır. Gruplar arasında kurulan temas, dış grubun bilinmezliğini ortadan kaldıracak ve kurulan ilişkiler sonucunda dış gruba yönelik önyargılar da ortadan kalkacaktır. Fakat Allport'ın ileri sürdüğü temas hipotezine göre önyargının azalabilmesi için uygun olacak şartların sağlanması gerekir. Bu şartlar:

Ortak hedefler: Gruplar arasında gerekli desteğin sağlanabilmesi için ortak hedeflerin olması gerekir.

Eşit statü: Gruplar eşit fırsatlara, yeteneklere ve benzer özelliklere sahip olmalıdır.

Kişisel etkileşim: Gruplar arasında etkili iletişimin olması gruplar arasındaki önyargıları azaltacaktır.

Otorite desteği: Otoriter yapı gruplar arası ilişkiyi desteklemelidir.

Gruplar arası iş birliği: Gruplar amaçlarına yönelik İş birliği içinde olmalıdır (Allport 1954: 46).

Daha sonra, Thomas Pettigrew ortaya koyduğu Gruplararası Temas Kuramı'nda, grupların birbirleriyle kurdukları yakın iletişimin, farklı gruplar arasındaki önyargıyı azaltacağını öne sürmüştür (Pettigrew, 1998: 69). Nitekim, 1940-2000 yılları arasında yapılan 515 araştırmanın yeniden değerlendirilmesi sonucunda, sosyal temasın gruplar arasındaki önyargıyı azalttığı ortaya konmuştur (Pettigrew ve Tropp 2006: 766).

1.6. Araştırmanın Amacı, Önemi ve Hipotezler

Uluslararası literatüre bakıldığında, yardım etme konusunda yapılmış çok sayıda araştırma olduğu görülmektedir (Latane ve Darley, 1968; Gaertner vd. 1982; Levine vd. 2002; Levine ve Thompson 2004; Levine vd. 2005). Buna ek olarak, sığınmacılara yardım etme konusunda gerçekleştirilmiş araştırmalar da bulunmaktadır (Kaya 2018). Ancak özel olarak, yardım etmenin insandışılaştırma ile ilişkisini ele alan az sayıda araştırma mevcuttur (Demir 2016). Literatür incelendiğinde, yardım etme, insandışılaştırma, sığınmacılarla temas, sığınmacılardan algılanan tehdit ve sosyal grupla kimliklenmenin bir arada değerlendirildiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada bütün bu değişkenler ele alınarak literatüre katkıda bulunmak hedeflenmiştir.

2011 yılında çıkan iç savaş nedeniyle Suriye'de yaşayan insanlar Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmışlardır. Zamanla Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz tutumlar gelişmeye başlamıştır (Erdoğan, 2014). Öte yandan, eş zamanlı olarak Suriyelilerle dayanışma sergilendiği, yardım kampanyalarının yürütüldüğü, özellikle sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle çeşitli hizmetlerin sunulduğu da gözlenmiştir. Bu nedenle bu araştırma, Türkiye'deki sığınmacılara yönelik yardım etme davranışının hangi değişkenlerle ilişkisinin olduğunu incelemek amacıyla yürütülmüştür. Daha detaylı ifade edilirse, bu çalışma sığınmacılara yönelik insanlık algısı, sığınmacılardan algılanan tehdit, sığınmacılarla kurulan temas, sosyal grupla kimliklenme, politik

görüşün sığınmacılara yardım etme davranışlarıyla ilişkilerini test etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Aşağıda araştırmada sınanacak hipotezler alt başlıklar halinde verilmiştir.

Literatürde yaş ile sığınmacılara yardım etme arasındaki ilişkiyi ele alan az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu az sayıdaki çalışmadan birinde yaş ilerledikçe Suriyeli sığınmacılara yardım etme davranışında artış olduğu gözlenmiştir (Ersoy 2018). Bu bulgudan hareketle bu çalışmada Suriyeli sığınmacılara yardım etme açısından yaş grupları arasında anlamlı farklılık olacağı beklenmektedir.

H1: Katılımcıların yaşları ile Suriyeli sığınmacılara yardım etme davranışı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Katılımcıların yaşları arttıkça Suriyeli sığınmacılara yardım etme davranışları artacaktır.

Gruplararası Temas Kuramı'nda, grupların birbirleriyle kurdukları yakın iletişimin, farklı gruplar arasındaki önyargıyı azaltacağı öne sürülmektedir (Pettigrew, 1998: 69). Bu çerçevede bu araştırmada Suriyeli sığınmacılarla temas kurmuş olan katılımcıların Suriyeli sığınmacılara daha fazla yardım etmesi beklenmektedir.

H2: Suriyeli sığınmacılarla temas etme ile Suriyeli sığınmacılara gelecekte yardım etme isteği arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Öte yandan, he ne kadar Suriyeli sığınmacılara yönelik zaman içinde daha olumsuz tutumlar gelişmeye başlamış (Erdoğan, 2014) olsa da sığınmacılara geçmişte yardım etmiş olanların gelecekte de yardım etme isteğine sahip olacağı varsayılmaktadır.

H3: Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme ile gelecekte yardım etme isteği arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Araştırmalar, iç-grup üyelerine dış-grup üyelerinden daha fazla yardım edildiğini göstermektedir (rn., Levine vd. 2002: 1452-1460). Bu bulgulardan hareketle bu çalışmada Türkiye ve Türklerle zdeşim düzeyi arttıķa Suriyelilere yardım etme düzeyinin azalması beklenmektedir. Öte yandan, Suriyeli sığınmacılar Müslüman olmaları sebebiyle i grup yesi olarak grlecekleri ve bu nedenle Müslümanlarla zdeşim düzeyinin artmasının Suriyelilere yardım etme ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişki göstereceği beklenmektedir.

H4: Türkiye ile özdeşim düzeyi arttıķa Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme düzeyi azalacaktır.

H5: Türkiye ile özdeşim düzeyi arttıķa Suriyeli sığınmacılara gelecekte yardım etme isteği azalacaktır.

H6: Türklerle zdeşim düzeyi arttıķa Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme düzeyi azalacaktır.

H7: Türklerle zdeşim düzeyi arttıķa Suriyeli sığınmacılara gelecekte yardım etme isteği azalacaktır.

H8: Müslümanlarla zdeşim düzeyi arttıķa Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme düzeyi artacaktır.

H9: Müslümanlarla zdeşim düzeyi arttıķa Suriyeli sığınmacılara gelecekte yardım etme isteği artacaktır.

Literatürde göçmenlerden algılanan tehdit arttıķa onlara yönelik olumsuz tutumların ve önyargıların da arttığı gösterilmiştir (Johnston 2016; Karaoğlu, 2015; Stephan ve Stephan 1996, 2000). Bu bulgudan hareketle bu çalışmada Suriyeli sığınmacılardan algılanan tehdit düzeyi ile yardım etme davranışı arasında anlamlı negatif ilişki olması beklenmektedir.

H10: Suriyelilerden algılanan tehdit düzeyi ile Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki vardır.

H11: Suriyelilerden algılanan tehdit düzeyi ile Suriyeli sığınmacılara gelecekte yardım etme isteği arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki vardır.

Literatürde insandışılaştırma ile yardım etme arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu gösterilmiştir (Demir 2016). Ayrıca dış grup üyeleri söz konusu olduğunda yardım davranışının azaldığı da bulunmuştur (örn., Levine ve Tompson, 2002). Bu bulgulardan hareketle, Suriyelileri daha az insan görme ile onlara yardım etme davranışı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olması beklenmektedir.

H12: Suriyelileri daha az insan görme ile onlara geçmişte yardım etme arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H13: Suriyelileri daha az insan görme ile onlara gelecekte yardım etme isteği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H14: Algılanan tehdit, insanlık algısı, iç grupla (Türkiye, Türkler, Müslüman) özdeşim, yaş ve politik yönelim Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etmeyi anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

H15: Algılanan tehdit, insanlık algısı, iç grupla (Türkiye, Türkler, Müslüman) özdeşim, yaş, politik yönelim ve geçmişte sığınmacılara yardım etme Suriyeli sığınmacılara gelecekte yardım etme isteğini anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu araştırma, ilişkisel desene (correlational design) sahiptir. İlişkisel araştırma, iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin tanımlanmasından dolayı bu araştırmalar betimsel araştırmaların bir türü olarak da nitelendirilirler (Büyüköztürk vd., 2016). İlişkisel araştırmalarda korelasyon katsayısı +1 ile -1 aralığında değişen bir değer alır. Katsayının pozitif olması doğrusal bir ilişkiyi gösterirken, negatif olması aralarında ters bir ilişkinin olduğunu göstermektedir 0 olması ise iki değişken arasında hiç ilişki olmadığını gösterir. Katsayı 0.30'dan küçük ise ilişki zayıf, 0.30 ile 0.70 arasında ise orta düzeyde, 0.70'den büyük ise yüksek düzeyde bir ilişkinin var olduğu söylenebilir (Köklü, Büyüköztürk ve Çokluk, 2007). Bu çalışmada, değişkenlerin arasında ve bağımlı değişkenlerin birbirleri arasındaki ilişkilerin yönü ve gücüne bakmak amacıyla korelasyonel araştırma deseni tercih edilmiştir.

Araştırmanın evrenini, Türkiye'de yaşayan ve 18 yaş üstünde olan kişiler oluşturmaktadır. Çalışma grubunun verileri değerlendirilirken frekans, yüzdeler, ortalama ve standart sapma değerlerine bakılmıştır. Yapılan araştırma kapsamında araştırmacının cevap aradığı sorulara yanıt bulabilmesi amacıyla normal dağılım analizi, faktör analizi, ölçeklerin güvenilirlik analizleri, Spearman sıra farkları korelasyon analizi, çoklu regresyon analizi ve Pearson moment çarpım korelasyon analizi uygulanmıştır.

2.1. Katılımcılar

Araştırmaya çeşitli illerde yaşamlarını sürdüren 171 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılanların 98'i (%57) kadın, 83'ü (%43) erkektir. Çalışma grubunun yaşı, 17-61 yaş arasında değişmektedir ve yaş ortalaması 28'dir (SS = 8.05). Katılımcıların eğitim düzeylerine bakıldığında %1.2'si ortaokul mezunu, %6.4'ü lise mezunu, %46.8'i üniversite mezunu, %11.7'si yüksek lisans doktora mezunu iken; %33.9'u üniversite öğrencisidir. Katılımcılardan %62.6'sı büyük şehirde, %31.6'sı şehirde, %4.1'i kasabada, %1.8'i köyde yaşamlarının büyük bir kısmını geçirmişlerdir. Katılımcıların %91.2'si (n=156) Müslüman olduğunu belirtirken; %8.8'i (n=15) herhangi bir dine aidiyet hissetmediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %88.3'ü (n=151) Türk, %9.4'ü (n=16) Kürt, %0.6'sı (n=1) Laz, kalan %1.8'i ise diğer etnik gruplara ait olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların %12'si (n=20) yüksek lisans/doktora mezunu, %47'si (n=80) üniversite mezunu, %6'sı (n=11) lise mezunu, %1'i (n=2) ortaokul mezunudur; %34'ü (n=58) ise üniversite öğrencisidir. Katılımcıların %5.8'i tek çocukken, %31.6'sı iki, %27.5'i üç, %16.4'ü ve %18.7'si ise beş ve daha fazla kardeş sayısına sahiptir.

2.2. İşlem

Araştırmada veri toplamaya başlamadan önce Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Etik Kurulu'na yazılı olarak başvuruda bulunulmuştur. Kuruldan yazılı onay aldıktan sonra katılımcılardan veri toplanmaya başlanmıştır. Ölçekler, sosyal medya ortamında dağıtılmış, veriler bu şekilde toplanmıştır. Uygulamaya başlamadan önce araştırmanın amacının yer aldığı, katılımın gönüllülük esasına dayandığı, araştırmayı isterlerse devam ettirmeyebileceklerine dair açıklamaların bulunduğu onam formu okutulmuştur ve katılmayı kabul ettikleri takdirde "araştırmayı kabul ediyorum" butonuna basmaları istenmiştir. Daha sonra katılımcılar araştırmanın değişkenleri olan ölçekleri sırayla doldurmaya başlamışlardır.

İlk olarak Suriyelilerin katılımcılar üzerinde oluşturduğu tehdit düzeyini ölçmek için Suriyeli Göçmenlerden Algılanan Tehdit Ölçeği doldurtulmuştur. Daha sonra

Suriyeli göçmenlerle görüşme sıklığının ölçüldüğü ve Suriyeli yakınlarının bulunup bulunmadığının ölçüldüğü Suriyelilerle Temas Ölçeği doldurtulmuştur. Ardından Suriyelilere yönelik insandışılaştırma düzeylerini ölçebilmek için İnsandışılaştırma Ölçeği uygulanmıştır. Daha sonra, Türk olmak, Müslüman olmak ve insan olmaya yönelik düşüncelerinin sorulduğu Sosyal Grupla Özdeşim Kurma Ölçekleri sunulmuştur. Ardından, katılımcının kendini Türkiye'ye ne kadar ait hissettiğini ve ne kadar bağlı olduğunu ölçmek için Ulusla Özdeşim Kurma Ölçeği verilmiştir. Daha sonra, katılımcıların Suriyeli göçmenlere yardım etme düzeyi ve gelecekte yardım etme isteği düzeyini ölçmek amacıyla Suriyelilere Yardım Etme Ölçeği uygulanmıştır. Son olarak, katılımcıların cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, eğitim durumu, politik görüş, dini aidiyet vd. bilgilerinin bulunduğu Kişisel Bilgi Formu sunulmuştur. Araştırmanın tamamlanma süresi yaklaşık olarak on beş ile yirmi dakika arasındadır.

Araştırmanın verileri 2018 yılı Şubat-Mart aylarında internet kullanıcılarından elde edilmiştir. Katılımcılara kendileri hakkında bilgi vermelerine dayanan (self-report) uygulama e-formu internet üzerinden ulaştırılmış ve gönüllü olanlardan bu formu doldurmaları istenmiştir. Analize dâhil edilen form sayısı 171'dir. Bu formlardaki bilgiler kodlanarak SPSS v23 paket programına veri olarak aktarılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları olarak Algılanan Tehdit Ölçeği, İnsanlık Algısı Ölçeği, Sosyal Gruplarla Özdeşim Kurma Ölçeği, Ulusla Özdeşim Kurma Ölçeği, Temas Ölçeği, Yardım Etme Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

2.3.1. Algılanan Tehdit Ölçeği

Tehdit ölçeği Stephan, Ybarra ve Bachman (1999) tarafından geliştirilmiştir. Gerçekçi (ekonomik) tehdit ve sembolik (kültürel) tehdit alt boyutlarını içeren ölçek 7'li Likert tipinde (0=hiç katılmıyorum, 6=kesinlikle katılıyorum) 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 1., 3., 5., 7., 11., 14., 16., 18., 20. maddeleri ekonomik tehdit

boyutunu ölçerken, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 19 numaralı maddeleri kültürel tehdit boyutunu ölçmektedir. Ölçekte yer alan 1., 4., 6., 7. ve 10. maddeler, ters çevrilerek kodlanmaktadır. Orijinal ölçek geliştirilirken Kübalı, Meksikalı ve Asyalı göçmen gruplara yönelik tehdit algısı ayrı ayrı ölçülmüştür. Tehdit algılanan gruba göre farklı Cronbach Alfa (Cronbach's Alpha) iç tutarlılık katsayıları elde edilmiştir. Gerçekçi tehdit alt boyutu için güvenilirlik katsayıları .80-.82 arasında değişirken, sembolik tehdit alt boyutu için güvenilirlik katsayıları, Asyalı göçmenlere yönelik tehdit için .46, Meksikalılara yönelik tehdit için .68 ve Kübalılara yönelik tehdit için .71 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik analizinin sonuçlarına bulgular bölümünde yer verilmiştir.

2.3.2. İnsanlık Algısı Ölçeği

Haslam'ın (2006) insandışılaştırmayı ölçmek için önerdiği sıfat listesi (trait list), Gezici Yalçın (2017) tarafından Türkçeye çevrilerek kullanılmıştır. Bu araştırmada Gezici Yalçın'ın (2017) kendi çalışması için Türkçeleştirdiği sıfat listesi uygulanmıştır. Sıfat listesi, Haslam (2006) tarafından insandışılaştırmayı örtük bir şekilde ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Kullanılan bu sıfat listesinin başka kültürlerde de geçerli olduğu, yapılan araştırmalarda ortaya konmuştur (örn., Bain ve arkadaşları 2009). Bu sıfatlar insanın doğasının inkâr edilmesine dayanan mekanik insandışılaştırma ve insanın benzersizliğinin inkârına dayanan hayvansı insandışılaştırma olmak üzere insandışılaştırmanın iki biçimini ölçmektedir. Bu ölçek, 0'dan (kesinlikle katılmıyorum) 6'ya (kesinlikle katılıyorum) kadar derecelenen 7'li Likert tipindedir. Bu araştırmada kullanılan sıfatlar: Alçakgönüllü, açıkfikirli, canayakın, dikkatli, güvenilir ve kibardır. Bu çalışmada kullanılan sıfat listesi, kuramsal olarak önerilenin aksine tek faktörlü bir yapı göstermiştir. Tüm ölçek maddeleri toplam varyansın %50.87'sini açıklamaktadır. Altı madde için elde edilen güvenilirlik katsayısı .79'dur. Ölçekten yüksek puan almak, insandışılaştırma düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle, sıfatları hedef gruba (bu araştırmada Suriyeliler) daha az atfetme, hedef grubu daha az insan olarak görmeye işaret ederken, sıfatları daha çok atfetme hedef grubun daha fazla insan olarak algılandığı anlamını taşımaktadır.

2.3.3. Sosyal Gruplarla Özdeşim Ölçeği

Bireyin farklı sosyal gruplarla özdeşimini ölçen ölçek maddeleri, Gezici Yalçın ve Saylık (2017)'in çalışmasından alınmıştır. Ölçek 7'li Likert tipinde (0=hiç katılmıyorum, 6=kesinlikle katılıyorum) olup, 15 maddeden oluşmaktadır. Türk (örneğin, "Türk olmak kimliğimin önemli bir parçasıdır"), Müslüman ("Müslüman olmak kimliğimin önemli bir parçasıdır.") ve insan ("İnsanlar arasında ayırım yapmamak kimliğimin önemli bir parçasıdır.") olmak üzere üç farklı grup için benzer ifadeleri olan 5 madde kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizinin sonuçları için bulgular bölümüne bakılabilir.

2.3.4. Ulusla Özdeşim Ölçeği

Roccas ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek, 7'li Likert tipinde (0=hiç katılmıyorum, 6=kesinlikle katılıyorum) 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, bir etnik gruba bağlanma (yurtseverlik) ile bir etnik grubu yüceltme (milliyetçilik) alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin 1., 3., 5., 7., 9., 11., 13. ve 15. maddeleri bir etnik gruba bağlanmayı ölçerken; 2., 4., 6., 8., 10., 12., 14. ve 16. maddeleri etnik grubu yüceltmeyi ölçmektedir. Roccas ve arkadaşlarının (2006) yaptıkları araştırmada elde edilen iç tutarlık katsayısı, etnik gruba bağlanma (yurtseverlik) için .89 iken, etnik grubu yüceltme (milliyetçilik) için .78'dir. Bu araştırma kapsamında gerçekleştirilen geçerlik ve güvenirlik analizi sonuçları, bulgular bölümünde yer almaktadır.

2.3.5. Temas Ölçeği

Temas ölçeği maddeleri, Wagner ve arkadaşlarının (2006) kullandığı ölçekten uyarlanmıştır. Ölçek 5'li Likert tipindedir ve 10 maddeden oluşmaktadır. İki şekilde ölçüm alınmıştır. İlk olarak, çeşitli ortamlarda (okul, iş yeri, spor salonu, komşular arası) katılımcıların Suriyeli tanıdıklarının olup olmadığı kategorik bir şekilde sorulmuştur (1= hiç yok, 2= 1-2 kişi var, 3=3-5 kişi var, 4=5-10 kişi var, 5=10'dan).

İkinci olarak, Suriyeli tanıdıklarla görüşme sıklığı sorulmuştur (1= hiç, 2=ayda bir, 3=haftada bir, 4=haftada birden fazla, 5=her gün).

2.3.6. Yardım Etme Ölçeği

Bu ölçek, katılımcıların Suriyeli göçmenlere yönelik yardım etme düzeylerini ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Katılımcıların hem geçmişte yardım edip etmedikleri hem de gelecekte yardım etmeyi isteyip istemedikleri sorulmuştur. On maddeden oluşan geçmişte yardım etmede katılımcılara son bir yıl içinde Suriyeli göçmenlere yardım edip etmedikleri 5'li Likert tipinde (0=hiç, 4=her zaman) ölçeklerle sorulmuştur. Aynı şekilde 10 madde ile katılımcıların gelecekte Suriyeli göçmenlerle ilgili yardım faaliyetlerine katılmak isteyip istemedikleri, bu sefer 7'li Likert tipinde (0=hiç istemem, 6=çok isterim) ölçeklerle ölçülmüştür. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmış olup bulgular kısmında rapor edilmiştir.

2.3.7. Kişisel Bilgi Formu

Bu araştırmada katılımcıların cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, eğitim düzeyi, öğrenciyse bölümü ve sınıf düzeyi, yaşamını sürdürdüğü yerleşim birimi, annenin eğitim düzeyi ve mesleği, babanın eğitim düzeyi ve mesleği, ailenin aylık gelir düzeyi, politik görüşü, dini aidiyeti, dindarlık düzeyi, etnik grubu ile ilgili bilgileri almak amacıyla 17 sorudan oluşan bir formdur.

III. BÖLÜM

3. BULGULAR

3.1. Ölçeklerin Faktör Analizine İlişkin Bulgular

3.1.1. Algılanan Tehdit Ölçeği'ne İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Algılanan Tehdit Ölçeği maddelerinin normal dağılım sayıltılarını sağladığı, normallik dağılım tablosu çıkartılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda maddeler normal dağılım kesme noktaları aralığında (-2.50 ile +2.50) bulunmuştur (Byrne 2013).

Algılanan Tehdit Ölçeği'nin geçerliliğini sınamada yapı geçerliliği kullanılmıştır. Faktör analizinin ilk aşamasında Kaiser-Meyer Olkin değeri ve Barlett testi yapılmıştır. Buna göre Kaiser-Meyer Olkin değeri 0.91 ve Barlett testi sonucu (1695.95, $p < 0.000$) da anlamlı bulunmuştur. Daha sonra ölçeğin faktör yapısı ve alt boyutları incelenmiştir. Temel Bileşenler Analizine göre, varyansın %60.17'sini açıklayan, özdeğeri 1'in üzerinde olan dört faktör bulunmuştur. Birinci faktör bu varyansın %40.50'sini açıklamakta olup 11 maddeden oluşmaktadır. Diğer üç faktörün özdeğerlerine bakıldığında düşük olduğu görülmüş olup Scree Plot tablosu da göz önünde bulundurulduğunda ölçeğin tek faktörlü olarak analize dâhil edilmesine karar verilmiştir. Ölçeğin hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.92 bulunmuştur. Elde edilen analiz sonuçları Algılanan Tehdit Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin madde analizleri için Tablo 3.1'e bakılabilir.

Tablo 3.1: Algılanan Tehdit Ölçeği-Madde Analizi (N = 171)

Madde No	Ort.	SS	Madde-Toplam Korelasyonu	Faktör Yüğü
1	4.12	1.872	.241	.491
2	3.27	2.026	.285	.534
3	4.46	1.790	.531	.729
4	3.40	2.198	.120	.346
5	2.93	2.008	.225	.570
6	4.07	1.689	.436	.660
7	2.61	2.013	.248	.498
8	3.55	2.159	.525	.725
9	2.89	2.229	.546	.739
10	4.19	1.621	.217	.466
11	3.79	1.935	.467	.683
12	2.89	1.804	.243	.493
13	4.72	1.516	.224	.473
14	4.23	1.780	.569	.754
15	3.43	2.009	.736	.858
16	2.15	2.142	.175	.418
17	2.98	2.079	.555	.745
18	4.21	1.822	.532	.729
19	3.81	1.735	.508	.713
20	4.01	1.883	.618	.786

3.1.2. İnsanlık Algısı Ölçeği'ne İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

İnsanlık Algısı Ölçeği maddelerinin normal dağılım sayılıtlarını sağladığı, normallik dağılım tablosu çıkartılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda maddeler normal dağılım kesme noktaları aralığında (-2.50 ile +2.50) bulunmuştur (Byrne 2013). Yapılan geçerlilik analizi sonucunda ölçeğin Kaiser-Meyer Olkin değeri .81 ve Barlett testi sonucu (335.71, $p < 0.000$) da anlamlı bulunmuştur. Daha sonra ölçeğin faktör yapısı ve boyutları incelenmiştir. Temel Bileşenler Analizine göre, varyansın %50.87'sini açıklayan 6 maddeden oluşan tek faktörlü yapıdadır. Ölçeğin hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.79 bulunmuştur. Elde edilen analiz sonuçları İnsanlık Algısı Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin madde analizleri için Tablo 3.2'e bakılabilir.

Tablo 3.2: İnsanlık Algısı Ölçeği- Madde Analizi

Madde No	N	Ort.	SS	Madde Toplam Korelasyonu	Faktör Yüğü
1	171	1.97	1.456	.442	.609
2	171	2.07	1.424	.686	.831
3	171	2.18	1.556	.408	.543
4	171	1.87	1.553	.421	.539
5	171	1.98	1.416	.704	.856
6	171	1.58	1.358	.642	.807

3.1.3. Sosyal Gruplarla Özdeşim Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Sosyal Grupla Özdeşim Ölçeği maddelerine normallik dağılım analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda ilk iki kimlik (Türk ve Müslüman kimlikleri) normal dağılım kesme noktaları aralığında iken, üçüncü kimliğin (insan) maddelerinin basıklık ve sivrilik değerlerinin istenilen aralıkta olmadığı gözlenmiştir. Yapılan geçerlilik analizi sonucunda ölçeğin Kaiser-Meyer Olkin değeri .90 bulunmuştur (Türk boyutu KMO değeri .90, Müslüman boyutu KMO değeri .87). 7.67 ve 1.31 özdeğerlerine sahip iki faktör toplam varyansın %89.83'ünü açıklamaktadır. Güvenirlik analizi sonucunda, ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı Türk kimliği için .96 ve Müslüman kimliği için .97 bulunmuştur. Ölçek maddelerinin ortalamaları, madde-toplam korelasyonları ve faktör yükleri Tablo 3.2.'de sunulmuştur.

Tablo 3.3: Sosyal Gruplarla Özdeşim Kurma Ölçeğine İlişkin Madde Analizi

Madde No	Ort.	SS	Faktör	Sosyal Grup	Madde-Toplam Korelasyonu	Faktör Yüğü
1	4.45	2.095	2	Türk	.822	.930
2	4.72	1.866	2	Türk	.881	.867
3	4.59	2.004	2	Türk	.850	.960
4	4.84	1.749	2	Türk	.801	.899
5	4.28	2.218	2	Türk	.786	.915
6	4.73	2.051	1	Müslüman	.884	.899
7	4.83	1.993	1	Müslüman	.886	.931
8	4.84	1.946	1	Müslüman	.872	.964
9	4.91	1.875	1	Müslüman	.839	.956
10	4.76	2.006	1	Müslüman	.822	.955

3.1.4. Ulusla Özdeşim Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Ulusla Özdeşim Ölçeği'nde kullanılan 10 maddeye geçerlilik ve güvenirlik analizi yapılmadan önce normallik dağılım tablosu incelenmiş olup maddeler normal

dağılım kesme noktaları aralığında bulunmuştur. Ölçeğin geçerlilik analizi sonucunda Kaiser-Meyer Olkin değeri .92 bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin toplam varyansın %67.75'ini açıkladığı ve birinci faktör için özdeğerinin 6.77'i olduğu görülmüştür. Orijinalinden farklı olarak ölçeğin iki faktörden değil tek faktörden oluştuğu bulunmuştur. Buradaki eksiklik ölçek formunun maddeler seçilerek kısaltılması ve uygulanan örneklem sayısının azlığı olabilir. Bu nedenle ölçek tek bir yapıyı ölçen tek faktörden oluşan bir ölçek olarak analize dâhil edilmiştir. Ölçek maddelerinin madde analizi için Tablo 3.4'e bakılabilir.

Tablo 3.4: Ulusla Özdeşim Ölçeği-Madde Analizi

Madde No	N	Ort.	SS	Madde-Toplam Korelasyonu	Faktör Yüğü
1	171	5.00	1.601	.483	.695
2	171	4.54	1.627	.589	.768
3	170	3.41	2.324	.698	.835
4	171	5.12	1.468	.550	.742
5	171	4.38	1.953	.759	.871
6	171	4.27	2.035	.721	.849
7	171	3.76	2.148	.805	.897
8	171	3.00	2.376	.712	.844
9	171	3.58	2.307	.763	.874
10	171	3.00	2.173	.694	.833

3.1.5. Temas Ölçeği'nin Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması

Katılımcılara bu ölçek uygulandığında, katılımcıların %80.1'inin sınıfında/iş yerinde Suriyeli, %85.4'ü Suriyeli arkadaşı, %99.4'ü Suriyeli akrabası, %67.8'i Suriyeli komşusu, %78.4'ü sosyal ortamlarda görüştüğü Suriyeli tanıdıkları olmadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların %92.4'ü sınıfında/iş yerindeki Suriyelilerle, %91.8'i Suriyeli arkadaşlarıyla, %99.4'ü Suriyeli akrabalarıyla, %91.2'si Suriyeli komşularıyla, %90.6'sı ise diğer sosyal ortamlarda Suriyelilerle hiç temas kurmadıklarını belirtmiştir.

Katılımcılardan 34 kişinin sınıfında Suriyeli göçmenin, 25 kişinin Suriyeli arkadaşının, 1 kişinin Suriyeli akrabasının, 55 kişinin Suriyeli komşusunun, 37 kişinin ise diğer sosyal ortamlarda (spor salonu, cafe vs.) görüştüğü Suriyelilerin var olduğunu tespit edilmiştir.

Tablo 3.5: Suriyelilerle Temas Ölçeği-Madde Analizi

Madde No	N	Ort.	SS
1	171	1.28	0.688
2	171	1.16	0.473
3	171	1.00	0.076
4	171	1.40	0.733
5	171	1.28	0.625
6	171	1.15	0.574
7	171	1.11	0.397
8	171	1.00	0.076
9	171	1.12	0.480
10	171	1.12	0.423

3.1.6. Yardım Etme Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Geçmişte yardım etme ile ilgili maddeler normallik dağılım analizine tabi tutulduğunda 5., 6., 7., ve 8. maddelerin normal dağılım sayıtlarını karşılamadığı görülmüştür. Bu nedenle uygulanan ölçek maddeleri arasından çıkarılmış, bu maddeler geçerlilik ve güvenirlik analizine dâhil edilmemiştir. Kalan 6 madde normal dağılım kesme noktaları aralığındadır. Faktör analizinin ilk aşamasında Kaiser-Meyer Olkin değeri ve Barlett testi yapılmıştır. Buna göre Kaiser-Meyer Olkin değeri 0.84 ve Barlett testi sonucu (574.36, $p<0.000$) da anlamlı bulunmuştur. Daha sonra, ölçeğin faktör yapısı ve alt boyutları incelenmiştir. Temel Bileşenler Analizine göre, varyansın %63.87'sini açıklayan özdeğeri 1'in üzerinde olan ve Scree Plott tablosu göz önüne alındığında geçmişte yardım etme düzeyini ölçen tek faktörlü bir yapı bulunmuştur. Ölçeğin hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlilik katsayısı 0.88 bulunmuştur.

Gelecekte yardım etme isteği maddelerinin normallik sayıtlarını sağlayıp sağlamadığı normal dağılım tablosu çıkartılarak (sivrilik ve yatıklık değerlerine bakılarak) analiz edilmiştir. Ölçekte yer alan 10 madde de normal dağılım kesme noktaları aralığında bulunmuştur. Kaiser-Meyer Olkin değeri 0.93 ve Barlett testi sonucu (1694.55, $p<0.000$) da anlamlı bulunmuştur. Daha sonra, ölçeğin faktör yapısı incelenmiştir. Temel Bileşenler Analizine göre, varyansın %69.60'ını açıklayan özdeğeri 6.96'ı olan ve Scree Plott tablosu incelendiğinde ikinci kısımda gelecekte yardım etme isteği düzeyini ölçen tek faktörlü bir yapı bulunmuştur. Ölçek için hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlilik katsayısı 0.95 bulunmuştur.

Yardım etmeyle ilgili ölçeğin geçerlik güvenirlik analizi sonucunda, Suriyelilere yönelik geçmişte edilen yardım ile gelecekte yardım etme isteğinin birbirinden ayrıştığı ve yardım etmenin iki alt boyuttan oluştuğu görülmüştür. Sonraki analizlerde bu iki alt boyut ayrı ayrı analizlere dâhil edilmiştir.

Tablo 3.6: Suriyelilere Yardım Ölçeğine İlişkin Madde Analizi

Madde No	Ort.	SS	Yardım Etme	Madde Toplam Korelasyonu	Faktör Yüğü
1	.66	.882	Geçmişte yardım	.349	.757
2	.91	.938	Geçmişte yardım	.320	.877
3	.73	.924	Geçmişte yardım	.315	.860
4	.70	.889	Geçmişte yardım	.411	.675
9	.61	.861	Geçmişte yardım	.367	.801
10	.85	.924	Geçmişte yardım	.407	.506
11	3.22	1.967	Gelecekte yardım	.849	.891
12	3.54	1.866	Gelecekte yardım	.849	.884
13	3.25	1.910	Gelecekte yardım	.848	.893
14	2.96	1.930	Gelecekte yardım	.839	.922
15	2.42	2.094	Gelecekte yardım	.770	.834
16	1.83	1.981	Gelecekte yardım	.650	.656
17	4.08	2.127	Gelecekte yardım	.701	.733
18	3.38	2.228	Gelecekte yardım	.757	.792
19	3.16	1.992	Gelecekte yardım	.865	.868
20	1.92	1.937	Gelecekte yardım	.547	.626

3.2. Ortalamalar Arası Farklarla İlgili Bulgular

3.2.1. Yaşın Yardım Etme Üzerindeki Etkisi

Katılımcıların yaş gruplarına göre Suriyelilere gelecekte yardım etme isteği düzeyleri karşılaştırılmıştır. Katılımcıların yaşları 17-22 yaş, 23-30 yaş ve 30 yaş ve üzeri olmak üzere üç kategoride toplanmıştır. Katılımcıların yaş düzeylerine göre yardım etme düzeyleri arasında bir farklılaşma olup olmadığına bakmak için Tek Yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Gruplar arasında varyans homojenliği sağlanmıştır ($p > .05$). Yapılan ANOVA testi sonucu, p değeri .05'ten küçük olduğu için ($p = .003$) gruplar arasında anlamlı bir fark vardır, $F(2, 167) = 6.14$, $p = .003$, $\eta^2 = 0.06$.

Tablo 3.7: Suriyelilere gelecekte yardım etme isteği düzeyinin yaş gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	<i>Sd</i>	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Gruplar arası	3778.986	2	1889.493	6.137	.003
Grup içi	51415.160	167	307.875		
Toplam	55194.147	169			

Hangi yaş grupları arasında fark olduğunu görebilmek için Bonferroni testi yapılmıştır. Çünkü yaş grupları açısından katılımcı sayıları birbirinden farklıdır. Yapılan test sonucunda anlamlı farkın 23-30 yaş ($\bar{X}= 37.88$, $n=85$) ve 31 yaş üstü grubun ($\bar{X}= 26.47$, $n=41$) puanları arasında olduğu görülmüştür. Ortalamalar Tablo 3.8.'de sunulmuştur.

Tablo 3.8: Yaş gruplarına göre Suriyelilere gelecekte yardım etme isteği düzeyinin karşılaştırılması

Değişken	N	\bar{X}	SS
17-22 yaş	43	32.162	17.717
23-30 yaş	85	37.882	18.794
31 yaş ve üstü	42	26.476	14.447
Toplam	170	33.617	18.071

3.2.2. Temasla İlgili Bulgular

Katılımcılara bu ölçek uygulandığında, katılımcıların %80.1'inin sınıfında/iş yerinde Suriyeli, %85.4'ü Suriyeli arkadaşı, %99.4'ü Suriyeli akrabası, %67.8'i Suriyeli komşusu, %78.4'ü sosyal ortamlarda grüştüğu Suriyeli tanıdıkları olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %92.4'ü sınıfında/iş yerindeki Suriyelilerle, %91.8'i Suriyeli arkadaşlarıyla, %99.4'ü Suriyeli akrabalarıyla, %91.2'si Suriyeli komşularıyla, %90.6'sı ise diğer sosyal ortamlarda Suriyelilerle hiç temas kurmadıklarını belirtmiştir. Katılımcılardan 34 kişinin sınıfında Suriyeli göçmenin, 25 kişinin Suriyeli arkadaşının, 1 kişinin Suriyeli akrabasının, 55 kişinin Suriyeli komşusunun, 37 kişinin ise diğer sosyal ortamlarda (spor salonu, cafe vs.) grüştüğu Suriyelilerin var olduğu tespit edilmiştir.

Suriyelilerle temas sıklığı ile yardım etme arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi sonucunda temas sıklığı ile geçmişte

yardım etme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Temas sıklığı arttıkça geçmişte yardım etme davranışı da artmaktadır ($r = .30, p < .01$). Öte yandan, temas sıklığı ile gelecekte yardım etme isteği arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir ($r = .13, p > .05$).

Tablo 3.9: Temas Sıklığıyla Geçmişte Yardım Etme ve Gelecekte Yardım Etme İsteği Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	N	r	p
Temas Sıklığı ve Geçmişte Yardım Etme	171	.30**	.00
Temas Sıklığı ve Gelecekte Yardım Etme İsteği	171	.13	.10

3.3. Araştırmanın Diğer Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

Araştırmada kullanılan ölçeklerin maddelerinin normal dağılım sayıltılarını sağladığı, normallik dağılım tablosu çıkartılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda maddeler normal dağılım kesme noktaları aralığında (-2.50 ile +2.50) bulunmuştur.

Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analiz yöntemiyle değişkenlerin birbirleriyle ilişkileri incelenmiştir (bkz. Tablo 3.6). Yapılan analiz sonucunda Suriyelilere geçmişte yardım etme ile gelecekte yardım etme isteği arasında anlamlı ve pozitif yönlü orta düzey bir ilişki bulunmuştur ($r = .30, r < .01$). Öte yandan, iç grup kimliklenmesi arttıkça geçmişte yardım etme durumu azalmaktadır: Türkiye ($r = -18, p < .05$), Türklerle ($r = -24, p < .05$) ve Müslümanlarla ($r = -15, p < .01$) özdeşim arttıkça Suriyelilere geçmişte yardım etmiş olma düzeyi anlamlı bir şekilde düşmektedir. Suriyelilerden algılanan tehdit ile geçmişte yardım etme arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r = -.23, p < .01$).

Gelecekte yardım etme isteği ise yine iç grupla özdeşim arttıkça azalmaktadır: Türkiye ile ($r = -16, p < .05$), Türklerle ($r = -29, p < .01$) ve Müslümanlarla ($r = -17, p < .05$) özdeşim arttıkça Suriyelilere geçmişte yardım etmiş olma düzeyi anlamlı bir şekilde düşmektedir. Suriyelilerden algılanan tehdit düzeyi ve Suriyelilere gelecekte yardım etme isteği arasında negatif yönde yüksek bir ilişki bulunmuştur ($r = -.50,$

$p<.01$). Başka bir ifadeyle, katılımcıların Suriyelilerden algılanan tehdit düzeyi arttıkça Suriyelilere gelecekte yardım etme isteği azalmaktadır. Benzer biçimde, Suriyelileri insan olarak görme ile onlara gelecekte yardım etme isteği arasında anlamlı pozitif düzeyde ilişki ($r=.44$, $p<.01$) saptanmıştır. Suriyelileri insan olarak görme arttıkça onlara gelecekte yardım etme isteği de artmaktadır.

Türkiye ile özdeşim kurma ve Türklerle özdeşim kurma arasında pozitif ve yüksek derecede anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.80$, $p<.01$). Benzer şekilde, Türkiye ile özdeşim kurma ve Müslümanlarla özdeşim kurma arasında yüksek pozitif ilişki saptanmıştır ($r=.71$, $p<.01$). Türkiye ile özdeşim ve Suriyelilerden algılanan tehdit arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki varken ($r=.20$, $p<.01$), Türkiye ile özdeşim ve insanlık algısı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur ($r=-.21$, $p<.01$). Öte yandan, Türkiye ($r=-.22$, $p<.01$) ve Türklerle özdeşim ($r=-.26$, $p<.01$) insanlık algısı ile anlamlı negatif ilişkiler göstermiştir; Müslümanlıkla özdeşim ise insanlık algısı ile anlamlı bir ilişki ortaya çıkarmamıştır ($r=-.12$, $p>.05$). Bunun yanında, Türkiye ile özdeşim politik yönelim sağa kaydıkça artmaktadır ($r=.56$, $p<.01$).

Korelasyon analizine göre, Suriyelilerden algılanan tehdit attıkça onları insan olarak algılama düzeyi azalmaktadır ($r=-.59$, $p<.01$). Öte yandan, politik yönelimin sadece iç grup özdeşimiyle anlamlı yüksek ilişkilere sahip olduğu görülmüştür (r değerleri $.50$ -. $.57$; $p<.01$).

Tablo 3.10: Değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerine dair korelasyon analizi sonuçları (N = 171)

	Ort.	SS	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Geçmişte Yardım Etme ^a	4.49	4.31	1	.30**	-.18*	-.24**	-.15**	.10	-.23**	-.07	-.09
2. Gelecekte Yardım Etme İsteği ^b	29.80	16.61		1	-.16*	-.29**	-.17*	.44**	-.50**	-.09	-.18*
3. Türkiye ile Özdeşim	40.17	16.58			1	.80**	.71**	-.22**	.21**	.56**	.09
4. Türklerle Özdeşim	22.90	9.27				1	.71**	-.26**	.32**	.50**	.11
5. Müslümanlarla Özdeşim	24.09	9.47					1	-.12	.14	.57**	.03
6. İnsanlık Algısı	11.67	6.10						1	-.59**	-.06	.02
7. Algılanan Tehdit	71.61	23.89							1	.02	-.04
8. Politik Yönelim	4.25	1.37								1	.13
9. Yaş	27.74	8.05									1

Not. ^a Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme düzeyi; ^b Suriyeli sığınmacılara gelecekte yardım etme isteği

**p<.01, *p<.05

3.4. Regresyon Analizi Bulguları

Suriyelilere geçmişte yardım etme üzerinde etkisi olduğu düşünülen, algılanan tehdit, insanlık algısı, Türkiye'yle özdeşim, Türklerle özdeşim, Müslümanlarla özdeşim, yaş ve politik yönelim gibi değişkenlerin, geçmişte yardım etmeyi ne şekilde yordadığını ortaya koymaya yönelik basit çoklu regresyon analizi yapılmıştır ($R=.32$, $R^2=.10$, $F(7, 166)= 2.62$, $p<.01$). Söz konusu yedi değişken, birlikte, Suriyelilere geçmişte yardım etmedeki değişimin %6.5'ini açıklamaktadır. Standart regresyon katsayılarına göre, yordayıcı değişkenlerin, geçmişte yardım etme üzerindeki görece önem sırası, algılanan tehdit ($\beta = -.24$), Türklerle özdeşim ($\beta = -.18$), insanlık algısı ($\beta = -.12$), politik yönelim ($\beta = .07$), yaş ($\beta = -.07$), Türkiye'yle özdeşim ($\beta = -.06$) ve Müslümanlarla özdeşim ($\beta = -.02$) şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, algılanan tehdit ($p<.05$) dışında diğer yordayıcı değişkenlerin geçmişte yardım etme üzerinde anlamlı yordama gücüne sahip olmadığı bulunmuştur ($p>.05$).

Suriyelilere gelecekte yardım etme isteği üzerinde etkisi olduğu düşünülen, geçmişte yardım etme, algılanan tehdit, insanlık algısı, Türkiye'yle özdeşim, Türklerle özdeşim, Müslümanlarla özdeşim, yaş ve politik yönelim gibi değişkenlerin, gelecekte yardım etme isteğini ne şekilde yordadığını ortaya koymaya yönelik basit çoklu regresyon analizi yapılmıştır ($R=.61$, $R^2=.37$, $F(8, 166)= 11.71$, $p<.01$). Söz konusu sekiz değişken, birlikte, Suriyelilere gelecekte yardım etme isteğindeki değişimin %37'ünü açıklamaktadır. Standart regresyon katsayılarına göre, yordayıcı değişkenlerin, gelecekte yardım etme isteği üzerindeki görece önem sırası, algılanan tehdit ($\beta = -.31$, $p<.01$), insanlık algısı ($\beta = .25$, $p<.01$), geçmişte yardım etme ($\beta = .18$, $p<.01$) Türkiye'yle özdeşim ($\beta = .18$, $p>.05$), yaş ($\beta = -.17$, $p<.01$), Türklerle özdeşim ($\beta = -.12$, $p>.05$), Müslümanlarla özdeşim ($\beta = -.10$, $p>.05$) ve politik yönelim ($\beta = -.01$, $p>.05$) şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden geçmişte yardım etme, algılanan tehdit, insanlık algısı ve yaş değişkenlerinin, gelecekte yardım etme isteği üzerinde anlamlı yordayıcı etkisi olduğu görülmektedir. Türkiye'yle özdeşim, Türklerle özdeşim, Müslümanlarla özdeşim ve

politik yönelim değişkenlerinin gelecekte yardım etme isteği üzerinde yordama gücü anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 3.11: Geçmişte yardım etme ile diğer değişkenlerin çoklu regresyon analiz tablosu

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	11.20	2.35	-	4.76	.00	-	-
Algılanan Tehdit	-.04	.02	-.24	-2.44	.02	-.23	-.19
İnsanlık Algısı	-.08	.07	-.12	-1.23	.22	.08	-.10
Türkiye ile Özdeşim	-.01	.04	-.06	-.40	.69	-.19	-.03
Türklerle Özdeşim	-.08	.06	-.18	-1.28	.20	-.25	-.10
Müslümanlarla Özdeşim	-.01	.05	-.02	-.13	.89	-.16	-.01
Yaş	-.04	.04	-.07	-.97	.33	-.08	-.08
Politik Yönelim	.23	.31	.07	.76	.45	-.06	.06

Tablo 3.12: Gelecekte yardım etme isteği ile diğer değişkenlerin çoklu regresyon analiz tablosu

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	46.13	8.19	-	5.63	.00	-	-
Geçmişte Yardım Etme	.68	.26	.18	2.65	.00	.30	.21
Algılanan Tehdit	-.21	.06	-.31	-3.73	.00	-.51	-.28
İnsanlık Algısı	.68	.22	.25	3.11	.00	.45	.24
Türkiye ile Özdeşim	.18	.12	.18	1.52	.13	-.17	.12
Türklerle Özdeşim	-.22	.21	-.12	-1.05	.30	-.29	-.08
Müslümanlarla Özdeşim	-.18	.18	-.10	-.99	.32	-.17	-.08
Yaş	-.36	.13	-.17	-2.70	.00	-.18	-.21
Politik Yönelim	-.02	.99	-.01	-.02	.98	-.08	-.01

IV. BÖLÜM

4. TARTIŞMA

Bu kısımda araştırmanın analizler sonucunda elde edilen bulguları tartışılacaktır.

4.1. Ortalamalar arası Farklarla İlgili Bulguların Tartışılması

Katılımcıların yaş gruplarına göre Suriyeli sığınmacılara yardım etme isteği açısından farklılık bulunmuştur: 23-30 yaş grubu, 31 yaş üstü gruba kıyasla anlamlı düzeyde daha fazla yardım etme isteğine sahiptir. Bu bulgu, yaşın yardım etme isteği üzerinde anlamlı bir etkisi olacağı yönündeki hipotezimizi (H1) doğrulamaktadır. Ancak bu bulgu, yaş ilerledikçe Suriyeli sığınmacılara yönelik daha duyarlı tutum sergilendiğini ve yardım etme davranışının artış gösterdiğini ortaya koyan Ersoy'un (2018) çalışmasının bulgusuyla çelişmektedir. Bizim çalışmamızda ilk yetişkinlik dönemi olarak görülebilecek yaş grubundaki katılımcılar (23-30 yaş) yetişkinlik dönemindeki (30 yaş üstü) katılımcılara kıyasla daha fazla yardım etme isteği rapor etmiştir. Bunun çeşitli nedenleri olabilir. Gelecekte yardım etme isteği ölçek maddelerinin ortalamaları incelendiğinde 23-30 yaş grubunda yer alan katılımcıların Suriyeli sığınmacılara gelecekte en çok yemek yardımında bulunmak istediğini belirttiği görülmektedir. Bu istek gelecekte yardım etme isteği ölçek puanını yükseltmiş ve yaş grupları ile Suriyeli sığınmacılara yardım etme isteği arasında ilişki bulunmasını sağlamış olabilir.

Ayrıca korelasyon analizinde de yaş ile yardım etme isteği anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür. (30 yaş üstü) yaş grubunda yer alan katılımcılar, ülkelerine ve kültürlerine olan bağlılıkları nedeniyle Suriyeli sığınmacılara yönelik önyargılı bir

tutum geliştirebilirler. Bu durum da, katılımcıların Suriyeli sığınmacılara yardım etme isteği üzerinde olumsuz bir etki yaratmış olabilir.

4.2. Temasla İlgili Bulguların Tartışılması

Bu çalışmada Suriyeli sığınmacılarla temas kurma ile Suriyeli sığınmacılara gelecekte yardım etme isteği arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olması beklenmekteydi (H1). Yapılan analizler sonucunda Suriyeli sığınmacılarla temas kuran katılımcı sayısının oldukça az olduğu gözlenmiştir. Sosyal ortamlarda Suriyeli sığınmacılarla temas kurduğunu belirtenlerin oranı %10'dur. Buna rağmen, temas sıklığı Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme (son bir yıl içinde yapılan yardım) ile anlamlı bir ilişki göstermiştir. Temas sıklığı çok az da olsa gerçekte yardımda bulunma ile anlamlı bir ilişki ortaya çıkarmıştır. Öte yandan, Suriyeli sığınmacılarla temas kurma sıklığı ile geçmiş bir yıl içinde yardım etme arasında gözlenen bu anlamlı ilişki, gelecekte yardım etme isteği açısından gözlenmemiştir. Başka bir anlatımla, gerçekte yardım etme davranışı temas sıklığı ile ilişkili iken gelecekte bu isteğe sahip olma temas sıklığı ile ilişkili değildir. Bunun çeşitli nedenleri olmuş olabilir. Örneğin temas sıklığı az olmakla birlikte var olan temas olumlu olmayabilir veya temasın kalitesi (birlikte kaliteli zaman geçirme) ve temastan duyulan memnuniyet düzeyi gibi farklı değişkenler aradaki ilişki üzerinde rol oynuyor olabilir. Nitekim, Şenyurt (2018) doktora tez çalışmasında dış gruplarla kurulan temasın kalitesinin açık ve örtük tutumlar üzerindeki etkisini göstermiştir.

Allport (1954)'a göre, gruplar arası temasın olması, dış-grubun bilinmezliğini ortadan kaldırır. Gruplar arasında kurulan temas sonucunda, dış-gruba karşı olan önyargılar da ortadan kalkar (Allport 1954: 46). Pettigrew (1998) de grupların birbirleriyle kurdukları yakın iletişimin, farklı gruplar arasındaki önyargıyı azaltacağını öne sürmüştür. Dolayısıyla, temas dış-gruplara yardım etme gibi toplum yanlısı davranışlar bağlamında önemli bir değişken olma niteliği taşımaktadır.

4.3. Korelasyon Bulgularının Tartışılması

Bu araştırmada, Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme davranışı ile, gelecekte yardım etme isteği arasında anlamlı bir ilişki olması beklenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme davranışı arttıka, gelecekte yardım etme isteğinin de arttığı bulgusu ortaya konmuştur. Bu bulgu, araştırmanın üçüncü hipotezini doğrulamaktadır. Türkiye’de zamanla Suriyeli sığınmacılara karşı olumsuz tutumlar gelişmiştir (Erdoğan 2014). Henüz olumsuz tutumlar gelişmeden katılımcıların Suriyeli sığınmacılara yardım etmeleri, gelecekte Suriyeli sığınmacılara yardım etme isteklerine sahip olmalarını sağlamış olabilir.

Bu araştırmada katılımcıların Türkiye’yle ve Türklerle özdeşim kurmaları ile Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme davranışları ve gelecekte yardım etme isteği arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişki olması beklenmekteydi. Yapılan analizler sonucunda, Türkiye’yle özdeşim kurma arttıka katılımcıların Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme ve gelecekte yardım etme isteklerinin azaldığı gözlenmiştir. Bu bulgu, araştırmanın hipotezlerini (H4, H5) doğrulamaktadır. Benzer bir biçimde Türklerle özdeşim kurma arttıka katılımcıların Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme davranışı ve gelecekte yardım etme isteği azalmaktadır. Bu bulgu, araştırmanın hipotezlerini (H6, H7) desteklemektedir. Araştırmada elde edilen bu bulgular, literatürle de uyumludur. Literatüre bakıldığında, katılımcının ırk kimliğinin uyarılmasının (Levine ve Thompson 2004) mağdura yardım etme davranışlarını etkilediği görölmektedir. Levine ve Thompson (2004)’a göre katılımcıların kimlik süreçleri, yardım etme davranışlarını etkilemektedir.

Öte yandan, Müslümanlarla özdeşim kurma ile Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme davranışı ve gelecekte yardım etme isteği arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olması beklenmekteydi (H8, H9), ancak bu hipotezler doğrulanmamıştır. Bu bulgu, bireylerin kendilerine benzeyen mağdurlara (i-gruba) kendilerine benzemeyenlerden (dış gruptan) daha fazla yardım etmek istediğini (Gaertner, Dovidio ve Johnson, 1982: 73) ortaya koyan araştırma bulgusuyla da çelişmektedir. Araştırmanın bulgusu ile literatürdeki bu bulgunun örtüşmemesinin bir nedeni,

katılımcıların Türk kimliğiyle daha fazla özdeşim kurması olabilir. Dolayısıyla, Sosyal Kimlik Karmaşıklığı Kuramı'nın (Roccas ve Brewer 2002) ileri sürdüğü gibi, çoklu sosyal kimliklerden birinde örtüşme (Müslüman), diğerinde ise örtüşme olmaması (Türk ve Arap) neticesinde Suriyeli sığınmacılar dış grup olarak algılanmış ve onlara yardım etme isteği azalmış olabilir. Diğer yandan bu araştırmada elde edilen iç grupla özdeşim (Türkiye, Türkler, Müslümanlar) ile yardım etme arasında gözlenen anlamlı ilişkiler, literatürle uyumludur. Levine ve Thompson (2004)'e göre, kişilerin yardım etme davranışı, iç-grup ve dış-grup bağlamında kişilerin belirli bir grupla özdeşim kurması ile ilişkilidir. Bu çerçevede bakıldığında bizim araştırmamızda da iç grupla özdeşim arttıkça Suriyeli sığınmacılara yardım etmenin azaldığı gözlenmiştir.

Bu araştırmada katılımcıların Suriyelilerden algıladığı tehdit düzeyi ile Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme (H10) ve gelecekte yardım etme isteği (H11) arasında negatif yönlü ilişki olacağı varsayılmıştır. Bulgular araştırmanın hipotezlerini desteklemektedir. Stephan ve Stephan'nın (1996, 2000) çalışmaları, dış grubu tehdit olarak algılama arttıkça dış grubun üyelerine karşı olumsuz tutumların ve önyargıların arttığını göstermiştir (Aktaran: Eniç ve Yanbolluoğlu 2018: 70). Literatürdeki bu bulgu ile Suriyelilerden algılanan tehdit düzeyi arttıkça gelecekte ve geçmişte yardım etme davranışı azalmaktadır bulgusu örtüşmektedir. Ekonomistler Platformu tarafından Türkiyelilerin Suriyeli mültecilere yönelik algısını ölçmek amacıyla yapılan araştırma sonucunda da benzer tehdit algısının varlığı söz konusudur (Suriyeli Gündem Araştırması, 2017). Algılanan tehdit öncelikle insanın varlığına yöneliktir. Daha sonra kişinin siyasi, sosyal ve ekonomik hedeflerini gerçekleştirmelerine yöneliktir (Korkmaz 2017: 484). Kişiler tehditkâr gördükleri dış-gruptan kaçınma davranışı tutumu sergilerken kendi iç-gruplarına daha fazla yakınlık gösterirler (Johnston 2016: 5). Buradan da anlaşılacağı gibi, katılımcılar Suriyeli sığınmacıları (dış-grup) tehdit olarak algılamış ve onlardan yardım etmekten kaçınmışlardır.

Bu araştırmada Suriyelileri insan olarak görme ile Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme davranışı (H12) ve gelecekte yardım etme isteği (H13) arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olması beklenmekte idi. Suriyelileri insan olarak görme arttıkça Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme davranışı ve gelecekte yardım

etme isteği de artmaktadır. Bu da araştırmanın hipotezlerini doğrulamaktadır. Bain ve arkadaşları (2013), farklı sosyal grupların birbirleriyle etkileşim halinde oldukları durumlarda dış-grubun daha az insan olarak görüldüğünü ortaya koymuştur (Bain ve arkadaşları; Aktaran: Miles-Johnson 2016: 609). Bu bulguya göre, Suriyeli sığınmacıları insan olarak görme davranışının artması onlara yardım etme düzeyini de artırmıştır. Kaya (2018), Suriyelilere yönelik olumlu tutumların artmasının Suriyeli sığınmacılara yardım etme isteğini artırdığını ortaya koymuştur. Suriyelileri insan olarak görme davranışının fazla olması onlara yönelik olumlu tutumların artış gösterdiğine işaret etmektedir. Yardım etme davranışının olumlu tutumlara bağlanması literatürdeki bu bulguyla örtüşmektedir.

4.4. Regresyon Analizine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmada algılanan tehdit, insanlık algısı, iç-grupla (Türkiye, Türkler, Müslümanlar) özdeşim, yaş ve politik yönelim değişkenlerinin Suriyeli sığınmacılara geçmişte yardım etme davranışını anlamlı bir şekilde yordaması beklenmiştir. Analiz sonucunda sadece algılanan tehditin geçmişte yardım etme davranışını anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür. Bu bulgu araştırmanın hipotezini (H14) kısmen desteklemektedir. Suriyeli sığınmacılara yönelik geliştirilen tutumlar onlara yardım etme davranışını da etkilemektedir (Erdoğan 2014). Geçmişte yardım etme ile birçok değişkenin anlamlı ilişkisi bulunmuş, fakat yardım etme davranışı üzerinde bu değişkenlerin yordayıcı etkisi bulunamamıştır. Bu da Suriyelilere geçmişte yardım etme davranışı üzerinde tehdit algısı hariç diğer değişkenlerin etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır. Bu anlamda, geçmişte Suriyeli sığınmacılara yardım etmenin onlardan herhangi bir tehdit algılamama neticesinde ortaya çıktığı söylenebilir. Suriyeli sığınmacılara karşı zaman içinde gelişen olumsuz tutumlar (Erdoğan 214) göz önünde bulundurulduğunda, bu bulgu anlam kazanmaktadır. Özellikle sığınmacıların ülkelerine dönme sürelerinin gecikmesi ve Türkiye’de kalıcı olacaklarının anlaşılmasının ardından tehdit algısı güçlenmiş olabilir.

Bu çalışmanın on beşinci hipotezinde algılanan tehdit, insanlık algısı, iç grupla (Türkiye, Türkler, Müslümanlar) özdeşim, yaş, politik yönelim ve geçmişte yardım etme değişkenlerinin Suriyeli sığınmacılara gelecekte yardım etme isteği üzerinde anlamlı yordayıcı etkisinin olacağı varsayılmıştı. Yapılan analizler sonucunda algılanan tehdit, insanlık algısı, yaş, gelecekte yardım etme davranışları üzerinde yordayıcı etkisinin olduğu bulunmuştur, ancak iç grupla özdeşim ve politik görüşün anlamlı yordayıcı etkisinin olmadığı görülmüştür. Bu bulgu, araştırmanın hipotezini kısmen desteklemektedir. Çünkü Türkiye'yle, Türklerle ve Müslümanlarla özdeşim kurmanın yardım etme isteği üzerinde anlamlı yordayıcı etkisi bulunamamıştır. Literatürde kişilerin kendilerine benzer olarak gördükleri mağdura daha fazla yardım etme eğiliminde olduklarını gösteren araştırmalar yer almaktadır (Gaertner, Dovidio ve Johnson 1982: 73). Buradan da görüldüğü gibi araştırmanın bu bulguları literatürle benzerlik göstermemektedir. Katılımcıların iç grupla özdeşim kurmaları Suriyeli sığınmacılara yardım etme davranışı üzerinde herhangi bir etkiye sahip bulunamamıştır. Öte yandan, insandışılaştırma çalışmalarıyla (Haslam, 2005) tutarlı bir şekilde, insanlık algısı Suriyeli sığınmacılara gelecekte yardım etme isteği üzerinde anlamlı pozitif yordayıcı bir etki ortaya çıkarmıştır. Katılımcıların Suriyeli sığınmacıları insan olarak algılaması sığınmacılara yardım etme isteğini artırmaktadır. Yine literatürle uyumlu bir şekilde, algılanan tehdit yardım etme isteğini negatif bir şekilde yordamaktadır. Öte yandan Ersoy'un (2018) çalışmasından farklı olarak yaş ilerledikçe yardım etme davranışının azaldığı görülmüştür. Bu bulgu, örneklemin özelliklerinden kaynaklanmış olabilir.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada Suriyeli sığınmacılara ilişkin algının, Suriyeli sığınmacılara yardım etme davranışı üzerindeki etkisi ölçülmüştür. Bu amaçla Suriyeli sığınmacılardan algılanan tehdit, insanlık algısı, iç grupla özdeşim kurma, yaş, politik yönelim ve Suriyeli sığınmacılara yardım etme değişkenleri bir arada ele alınmıştır. Literatüre bakıldığında bu değişkenlerin bir arada bulunduğu bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle yapılan bu araştırma ileride yapılacak olan araştırmalara ışık tutacaktır. Bu değişkenlerin bir arada bulunduğu yeterli araştırmanın olmaması sebebiyle yapılan bu araştırma Türkçe literatür için önemli bulgular içermektedir.

İleride yapılacak olan araştırmalara öneriler řu şekildedir:

Araştırmanın örnekleminin çok büyük bir kısmını Türk kökenli bireyler oluşturmaktadır. Veri toplama aşamasında farklı etnik gruplarda yer alan katılımcılara yeteri kadar ulaşım sağlanamamıştır. İleride bu araştırmaya benzer araştırmalar yürütülmek istendiğinde farklı etnik grupların bir arada bulunduğu ve katılımcı sayısının daha fazla olduğu bir araştırma yapılması önerilebilir. Aynı şekilde, gelecek çalışmalarda farklı dini inaçlara sahip olmanın etkisi incelenebilir. Suriyeli sığınmacılarla daha fazla teması olan katılımcılarla daha az teması olan katılımcıların yardım etme davranışında fark olup olmadığı araştırılabilir. Farklı meslek gruplarında çalışmakta olan katılımcıların Suriyeli sığınmacılara yardım etme davranışları üzerindeki etkisini saptayabilmek için farklı meslek gruplarından katılımcıların olduğu bir araştırma yürütülebilir. Sivil toplum kuruluşları da araştırma örneklemine dâhil edilerek farklı karşılaştırma grupları oluşturulabilir.

VI. BÖLÜM

6. SINIRLILIKLAR

Araştırmanın veri toplama sürecinde Katılımcıların Suriyeli sığınmacılarla temasının olup olmadığı ölçülmüştür. Fakat katılımcıların çok büyük bir kısmının Suriyeli sığınmacılarla temas halinde olmadıkları bulunmuştur. Bu nedenle temasın yardım etme üzerindeki etkisi analiz edilememiştir. Bu araştırmanın sınırlılıklarından birisidir.

Araştırmanın örneklemini 171 kişi oluşturmaktadır. Verilerin analizi yapılırken anlamlı farklılıklara ulaşamamıştır. Örneklem sayısı genişletilerek daha geniş kapsamlı ve daha genel sonuçlar elde edilebilir. Katılımcı sayısının azlığı da araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır.

Bu araştırmanın örneklemini genel olarak Türk kökenli katılımcılar oluşturmaktadır. Diğer etnik gruplarla karşılaştırılabilecek kadar çoğunluk sağlanıp, farklı etnik grupların Suriyeli sığınmacılara yardım etmeleri ölçülememiştir. Farklı etnik grupların araştırmaya dahil edilememesi araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır.

Araştırmanın verileri internet ortamında toplanmıştır. İnternet ortamında veri toplamak katılımcıların araştırmaya yeteri kadar özenmemelerine neden olmuş olabilir. İnternet ortamında veri toplamak da araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır.

Katılımcıların eğitim düzeyleri de Suriyeli sığınmacılara yardım etmeleri üzerinde etkili olan bir değişken olabilir. Eğitim düzeyinin araştırmaya dahil edilmemesi de araştırmanın sınırlılıklarından birisidir.

KAYNAKLAR

- Abayhan, Yasemin ve Aydın, Orhan (2014). "Sosyal Etki Kuramı Bağlamında Psikolojik Dışlanma: Dışlayan ve Dışlanan Grup Üyesi Sayısının Temel İhtiyaçlara Yönelik Tehdit Algısı Üzerindeki Etkisi". *Türk Psikoloji Dergisi* 29(73): 108-121. (<http://hacettepe.academia.edu> adresinden 06 Nisan 2019 tarihinde erişilmiştir.)
- Allport, Gordon W. (1954). "The nature of prejudice". *Cambridge, MA: Perseus Books*.
- Bain, Paul., Vaes, Jeroen., Kashima, Yoshihisa., Haslam, Nick & Guan, Yanjun (2012). "Folk Conceptions of Humanness: Beliefs About Distinctive and Core Human Characteristics in Australia, Italy, and China." *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 43(1): 53–58. <http://doi.org/10.1177/0022022111419029>
- Baldry, Anna Costanza, Pacilli, Maria Giuseppina ve Pagliaro, Stefano (2015). "She's Not a Person...She's Just a Woman! Infra-Humanization and Intimate Partner Violence". *Journal of Interpersonal Violence* 30(9): 1567-1582.
- Bezirgan Arar, Yurdağül & Bilgin, Nuri (2009). Gazete Haber Başlıklarında Öteki'nin İnşası. *Kültür ve İletişim*, 12(2): 133-157.
- Büyüköztürk, Şener (2017). *Veri Analizi El Kitabı (Yirmi Üçüncü Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Büyüköztürk, Şener, Kılıç-Çakmak, Ebru, Akgün, Özcan E., Karadeniz, Şirin ve Demirel, Funda (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Balaban, Çiğdem Damla (2013). *The Roles of Intergroup Threat, Social Dominance Orientation, Andright-Wing Authoritarianism in Predicting Turks' Prejudice Toward Kurds*. Yüksek lisans tezi, Ankara: The Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University.
- Byrne, M. Barbara (2013). “*Structural Equation Modeling With AMOS: Basic Concepts, Applications and Programming*”. 2nd ed.. NY: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315757421>
- Can, Abdullah (2017). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi (Beşinci Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Demir, Nuray (2016). *Kadınların Diğer Kadınları Gayri-İnsanileştirmesi ve Yardım Etme Eğilimi: İç-Dış Grup Algısı ve Tecavüzün Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekman, Paul (1992). “An Argument for Basic Emotions.” *Cognition & emotion*, 6(3-4): 169-200. <http://doi.org/10.1080/02699939208411068>
- Eniç, Deniz, Yanbolloğlu, Özge (2018). “Sosyal Kimlik Karmaşıklığı Kuramı: Sosyal Kimliklerimiz Ne Denli Karmaşık?”. *Artibilim: Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1): 62-79. (<http://dergipark.gov.tr/artibilimsosyal/issue/38107/4412854> adresinden 31 Mart 2019 tarihinde erişilmiştir.)
- Epley, Nicholas ve Waytz, Adam (2010). “Mind Perception.” *Handbook of social psychology*: 498-541. (<https://www.academia.edu/>, 23 Mayıs 2018 tarihinde erişildi).
- Erdoğan, Murat (2014). “Perceptions of Syrians in Turkey.” *Insight Turkey*, 16(4): 65 - 75. (<https://www.academia.edu/>, 10 Ocak 2019 tarihinde erişildi).

- Ersoy Quadir, S. ve Kabaklı Çimen, L. (2018). “Türk Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Görüşleri (Konya İli Örneği).” *Third Sector Social Economic Review*, 53(2), 327-345.
- Esses, Victoria M., Medianu, Stelian ve Lawson, Andrea S. (2013). “Uncertainty, Threat, and The Role of The Media in Promoting The Dehumanization of Immigrants and Refugees.” *Journal of Social Issues*, 69(3): 518-536.
- Festinger, Leon. (1954). “A Theory of Social Comparison Processes”. *Human Relations*, 7: 117-140.
- Gaertner, Samuel. L., Dovidio, John. F. ve Johnson, Gary (1982). “Race of Victim, Nonresponsive Bystanders, and Helping Behavior.” *The Journal of Social Psychology*, 117(1): 69-77.
- Gezici Yalçın, Meral (2017). *Göç Psikolojisi*. Ankara: Pharmakon Kitap Yayınevi.
- Gezici Yalçın, M. (2017). Perceived humanness of Syrians by host society groups in Turkey. Poster presented at *The Eighteenth General Meeting of European Association of Social Psychology*, 5-8 July, Granada, Spain.
- Gezici Yalçın, Meral ve Saylık, Zeynep. (2017). Examining the effect of social identity salience on perceived threat in the Turkish context. Paper presented at *The Joint EASP-SPSSI Meeting: To be both (and more)”: Immigration and identity multiplicity*, 5-17 September 2017. Utrecht, Netherlands.
- Graham, Jesse., Haidt, Jonathan & Nosek, A. Brain (2009). “Liberals and conservatives rely on different sets of moral foundations.” *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(5), 1029-1046. <http://doi.org/10.1037/a0015141>
- Haslam, Nick ve Loughnan, Stephen (2014). “Dehumanization and Infrahumanization.” *Annual Review of Psychology*, 65(June): 399–423. <http://doi.org/10.1146/annurevpsych-010213>

- Haslam, Nick, Loughnan, Stephen, Reynolds, Catherine ve Wilson, Samuel (2007). “Dehumanization: A New Perspective,” *Social and Personality Psychology Compass*, 1(1): 409-422.
- Johnston, Brian M. (2016). *Does Intergroup Threat Cause Distinct Contact Orientations For High and Low Status Groups?*. Doktora Tezi, New York: The City University of New York Graduate Faculty in Psychology. (https://academicworks.cuny.edu/gc_etds)
- Kaya, Esengül (2018). *Akran Zorbalığında Ahlaki Uzaklaşma Düzeyinin ve Mağdurun Sosyal Kimliğinin Mağdura Yardım Etme İsteğine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaoğlu, Ezgi (2015). *The Role of Social Dominance Orientation, Empathy and perceived Threat in Predicting Prejudice of Turkishcitizens Toward Syrian Immigrants*. Yüksek lisans tezi, Ankara: The Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University.
- Keskin, İlayda Rojda (2018). *Ötekilik Bağlamında Suriyeli Kadınlar: Yerel Ve Ulusal Basında Suriyeli Kadın Temsillerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, Abdullah (2017). “Tehdit Algısının Sosyal Hareketlere Etkisi”. *Sosyoloji Konferansları*, 5(1): 479-493. Doi:10.18368/iusoskon.328287.
- Köklü, Nilgün, Büyüköztürk, Şener ve Çokluk, Ömay (2007). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik (İkinci Baskı)*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Latane, Bibb ve Darley, John M. (1968). “Group Inhibition of Bystander Intervention in Emergencies.” *Journal of Personality and Social Psychology*10(3): 215-221.

- Levine, Mark, Prosser, Amy, Evans, David ve Reicher, Stephen (2005). "Identity and Emergency Intervention: How Social Group Membership and Inclusiveness of Group Boundaries Shape Helping Behavior". *Personality and Social Psychology Bulletin* 31(4): 443-453.
- Levine, Mark ve Thompson, Kirstien (2004). "Identity, Place, and Bystander Intervention: Social Categories and Helping After Natural Disasters". *The Journal of Social Psychology* 144(3): 229-245.
- Levine, Mark, Cassidy, Clare ve Brazier, Gemma (2002). "Self-Categorization and Bystander Non-Intervention Two Experimental Studies". *Journal of Applied Social Psychology* 32(7): 1452-1463.
- Leyens, P. Jacques, Demoulin, Stephanie, Vaes, Jeroen, Gaunt, Ruth & Paladino, P. Maria (2007). "Infra-humanization: The Wall of Group Differences." *Social Issues and Policy Review*, 1(1): 139–172. <https://doi.org/10.1111/j.17512409.2007.00006.x>
- Leyens, P. Jacques, Rodriguez P. Armando, Rodriguez T. Ramon, Gaunt, Ruth, Paladino, P. Maria, Vaes, Jeroen ve Demoulin, Stephanie (2001). "Psychological Essentialism and The Differential Attribution of Uniquely Human Emotions to Ingroups and Outgroups." *European Journal of Social Psychology*, 31(4): 395-411. <http://doi.org/10.1002/ejsp.50>
- Leyens, P. Jacques, Paladino, P. Maria, Rodriguez T. Ramon, Vaes, Jeroen, Demoulin, Stephanie, Rodriguez P. Armando ve Gaunt, Ruth (2000). "The Emotional Side of Prejudice: The Attribution of Secondary Emotions to Ingroups and Outgroups." *Personality & Social Psychology Review (Lawrence Erlbaum Associates)*, 4(2): 186–197. http://doi.org/10.1207/s15327957pspr0402_06
- Miles-Johnson, Toby (2016). "Perceptions of Group Value: How Australian Transgender People View Policing." *Policing and Society*, 26(6): 605-626. <https://doi.org/10.1080/10439463.2014.996563>

- Özdemir, D. Özgür (2017). *Sosyal Kategorilemenin Gayri-İnsanileştirme Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pettigrew, Thomas F., ve Tropp, Linda R. (2006). "A Meta-analytic Test of Intergroup Contact Theory." *Journal of Personality and Social Psychology* 90(5): 751-783.
- Pettigrew, Thomas F. (1998). "Intergroup Contact Theory." *Annual Review of Psychology* 49(1): 65-85.
- Reicher, Stephen, Spears, Russell ve Haslam, S. Alexander (2010). "The social identity approach in social psychology." *Sage identities handbook*: 45-62.
- Suriyeli Gündem Araştırması* (2017). İstanbul: Ekonomistler Platformu. <http://www.ekonomistler.org.tr> adresinden 06 Nisan 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Şencan, Hüner (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şenyurt, Ahmet Y. (2018). *Tehdit Manipülasyonu ve Olumlu Bilgilendirmenin Örtük Ve Açık Tutumlar Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tajfel, Henri ve Turner, C. John (1986). "The social identity theory of inter group behavior in" S Worchel & WG Austin (Eds) *Psychology of intergroup relations*. Nelson-Hall: Chicago.
- Tajfel, Henri ve Turner, John C. (1979). "An Integrative Theory of Intergroup Conflict." *The Social Psychology of Intergroup Relations*: 33-47.
- Turner, John. C., Hogg, M. Abrams., Oakes, Penelope. J., Reicher, Steve. D. Ve Wetherell, Margareth. S. (Eds.) (1987). "Rediscovering the social group: A self categorization theory". Oxford: Blackwell.

- Vaes, Jeroen, Leyens, P. Jacques, Paladino, P. Maria ve Miranda, P. Mariana (2012). "We are Human, They are Not: Driving Forces Behind Outgroup Dehumanisation and The Humanisation of the Ingroup." *European Review of Social Psychology*, 23(1): 64-106. <http://doi.org/10.1080/10463283.2012.665250>
- Vaes, Jeroen, vd (2003). "On The Behavioral Consequences of Infrahumanization: The Implicit Role of Uniquely Human Emotions In Intergroup Relations." *Journal Of Personality And Social Psychology* 85(6): 1016-1034.

EKLER

Ek 1: Algılanan Tehdit Ölçeği

Lütfen aşağıda yer alan ifadelere ne ölçüde katıldığınızı veya katılmadığınızı belirtiniz.

	Hiç Tamamen Katılmıyorum Katılıyorum
1) Suriyelilere rağmen Türkiye'deki sosyal hizmet kalitesi bozulmadı.	0---1---2---3---4---5---6
2) Ahlaki değerlerimiz Suriyelilerinkine uymamaktadır.	0---1---2---3---4---5---6
3) Suriyeliler, devlete ödediğimiz vergi yükümüzü artırıyor.	0---1---2---3---4---5---6
4) Suriyeliler, yaşam biçimimizi kabul etmek zorunda değiller.	0---1---2---3---4---5---6
5) Suriyeliler, devletin yoksullara sağladığı yardımlardan yararlanmamalı.	0---1---2---3---4---5---6
6) Ailevi konulara ve çocuk yetiştirme biçimlerine dair değer ve inançlarımız Suriyelilerinkine benzemektedir.	0---1---2---3---4---5---6
7) Suriyeliler, sağlık hizmetlerinden bizimle aynı şekilde yararlanmalı.	0---1---2---3---4---5---6
8) Kimliğimiz tehdit altında, çünkü Türkiye'de çok fazla Suriyeli bulunuyor.	0---1---2---3---4---5---6
9) Suriyeliler, Türkçeyi yozlaştırmaktadır.	0---1---2---3---4---5---6
10) Çalışmaya ilişkin değer ve inançlarımız Suriyelilerle oldukça benzemektedir.	0---1---2---3---4---5---6
11) Suriyelilerden dolayı Türkiye'de yaşayan insanlar ev bulmakta zorlanıyor.	0---1---2---3---4---5---6
12) Dini değerlerimiz ve inançlarımız Suriyelilerinkine uymamaktadır.	0---1---2---3---4---5---6
13) Suriyeliler toplumumuzun kurallarına ve normlarına uymayı öğrenmeliler.	0---1---2---3---4---5---6
14) Suriyelilerden dolayı Türkiye'de yaşayan insanlar iş bulmakta zorlanıyor.	0---1---2---3---4---5---6
15) Türkiye'ye gelen Suriyelilerden dolayı manevi değerlerimiz aşınmaktadır.	0---1---2---3---4---5---6
16) Suriyeli çocuklar, kamu okullarına gitme hakkına sahip olmamalı.	0---1---2---3---4---5---6
17) Suriyelilerin gelmesi kültürümüzü zayıflatmaktadır.	0---1---2---3---4---5---6
18) Suriyelilerden dolayı Türkiye'deki işsizlik artıyor.	0---1---2---3---4---5---6
19) Sosyal ilişkiler konusundaki değerlerimiz ve inançlarımız Suriyelilerinkine uyuşmamaktadır.	0---1---2---3---4---5---6
20) Suriyeliler, ülkeye katkı sağlamaktan çok, yük oluyor.	0---1---2---3---4---5---6

Ek 2: Temas Ölçeği

- 1) Sınıfınızda/ işyerinizde Suriyeli var mı?
 Hiç yok, 1-2 kişi var, 3-5 kişi var, 5-10 kişi var, 10'dan fazla
- 2) Suriyeli arkadaşınız var mı?
 Hiç yok, 1-2 kişi var, 3-5 kişi var, 5-10 kişi var, 10'dan fazla
- 3) Suriyeli akrabanız var mı?
 Hiç yok, 1-2 kişi var, 3-5 kişi var, 5-10 kişi var, 10'dan fazla
- 4) Suriyeli komşunuz var mı?
 Hiç yok, 1-2 kişi var, 3-5 kişi var, 5-10 kişi var, 10'dan fazla
- 5) Diğer sosyal ortamlarda (cafe, spor salonu vs.) görüştüğünüz Suriyeliler var mı?
 Hiç yok, 1-2 kişi var, 3-5 kişi var, 5-10 kişi var, 10'dan fazla
- 6) Sınıfınızdaki Suriyelilerle boş zamanlarınızı ne sıklıkla birlikte geçirirsiniz?
 Hiç Ayda bir Haftada bir Haftada birden fazla Her gün
- 7) Suriyeli arkadaşlarınızla boş zamanlarınızı ne sıklıkla birlikte geçirirsiniz?
 Hiç Ayda bir Haftada bir Haftada birden fazla Her gün
- 8) Suriyeli akrabalarınızla ne sıklıkla görüşürsünüz?
 Hiç Ayda bir Haftada bir Haftada birden fazla Her gün
- 9) Suriyeli komşularınızla boş zamanlarınızı ne sıklıkla birlikte geçirirsiniz?
 Hiç Ayda bir Haftada bir Haftada birden fazla Her gün
- 10) Diğer sosyal ortamlarda Suriyelilerle ne sıklıkla birlikte vakit geçirirsiniz?
 Hiç Ayda bir Haftada bir Haftada birden fazla Her gün

Ek 3: İnsanlık Algısı Ölçeği

1) Türkiye’de yaşayan Suriyeliler sosyaldır.	Hiç Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	Tamamen Katılıyorum
2) Türkiye’de yaşayan Suriyeliler saldırgandır.	Hiç Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	Tamamen Katılıyorum
3) Türkiye’de yaşayan Suriyeliler güvenilirlerdir.	Hiç Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	Tamamen Katılıyorum
4) Türkiye’de yaşayan Suriyeliler sabırsızdır.	Hiç Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	Tamamen Katılıyorum
5) Türkiye’de yaşayan Suriyeliler cana yakındır.	Hiç Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	Tamamen Katılıyorum
6) Türkiye’de yaşayan Suriyeliler asabidir.	Hiç Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	Tamamen Katılıyorum
7) Türkiye’de yaşayan Suriyeliler dikkatlidir.	Hiç Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	Tamamen Katılıyorum
8) Türkiye’de yaşayan Suriyeliler açık fikirlidir.	Hiç Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	Tamamen Katılıyorum
9) Türkiye’de yaşayan Suriyeliler alçakgönüllüdür.	Hiç Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	Tamamen Katılıyorum
10) Türkiye’de yaşayan Suriyeliler kibardır.	Hiç Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	Tamamen Katılıyorum
11) Türkiye’de yaşayan Suriyeliler muntazam iş yapmaktadır.	Hiç Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	Tamamen Katılıyorum
12) Türkiye’de yaşayan Suriyeliler soğuktur.	Hiç Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	Tamamen Katılıyorum

Ek 4: Ulusla Özdeşim Kurma Ölçeği

	Hiç katılmıyorum	Tamamen katılıyorum
1) Türkiyeyi seviyorum.	0---1---2---3---4---5---6	
2) Diğer uluslar bizden çok şey öğrenebilir.	0---1---2---3---4---5---6	
3) Günümüz dünyasında ne yapacağımı bilmenin tek yolu Türk ulusunun liderlerine güvenmektir.	0---1---2---3---4---5---6	
4) Türk ulusuna katkıda bulunmak benim için önemlidir.	0---1---2---3---4---5---6	
5) Türk ordusu dünyadaki en iyi ordudur.	0---1---2---3---4---5---6	
6) Çocuklarımıza öğretmemiz gereken önemli şeylerden biri Türk ulusunun liderlerine saygı duymaktır.	0---1---2---3---4---5---6	
7) Türk ulusu diğer uluslardan daha ahlaklıdır.	0---1---2---3---4---5---6	
8) Türk ulusunu eleştirmek sadakatsizliktir.	0---1---2---3---4---5---6	
9) Türkler birçok açıdan diğer uluslardan daha üstündür.	0---1---2---3---4---5---6	
10) Ulusal otoritelerimiz tarafından yapılan her düzenleme ve koyulan her kural için doğru bir gerekçe vardır.	0---1---2---3---4---5---6	

Ek 5: Sosyal Grupla Özdeşim Kurma Ölçeği

	Hiç katılmıyorum	Tamamen katılıyorum
1) Türk olmak kimliğimin önemli bir parçasıdır.	0---1---2---3---4---5---6	
2) Türk olduğum için gurur duyuyorum.	0---1---2---3---4---5---6	
3) Türk olmak benim için önemlidir.	0---1---2---3---4---5---6	
4) Türk olduğum için genellikle memnumum.	0---1---2---3---4---5---6	
5) Türk olmak kişiliğim üzerinde önemli rol oynamaktadır.	0---1---2---3---4---5---6	
	Hiç katılmıyorum	Tamamen katılıyorum
1) Müslüman olmak kimliğimin önemli bir parçasıdır.	0---1---2---3---4---5---6	
2) Müslüman olduğum için gurur duyuyorum.	0---1---2---3---4---5---6	
3) Müslüman olmak benim için önemlidir.	0---1---2---3---4---5---6	
4) Müslüman olduğum için genellikle memnumum.	0---1---2---3---4---5---6	
5) Müslüman olmak kişiliğim üzerinde önemli rol oynamaktadır.	0---1---2---3---4---5---6	
	Hiç katılmıyorum	Tamamen katılıyorum
1) İnsan olmak kimliğimin önemli bir parçasıdır.	0---1---2---3---4---5---6	
2) İnsan olduğum için gurur duyuyorum.	0---1---2---3---4---5---6	
3) İnsan olmak benim için önemlidir.	0---1---2---3---4---5---6	
4) İnsan olduğum için genellikle memnumum.	0---1---2---3---4---5---6	
5) İnsan olmak kişiliğim üzerinde önemli rol oynamaktadır.	0---1---2---3---4---5---6	

Ek 6: Yardım Etme Ölçeği

Son bir yılda aşağıdaki yardım amaçlı faaliyetlerden herhangi birine katıldınız mı?

	Hiç	Nadiren	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman
1- Suriyeli göçmenlere yemek yardımında bulundum.	0	1	2	3	4
2- Suriyeli göçmenlere kıyafet yardımında bulundum.	0	1	2	3	4
3- Suriyeli göçmenlere eşya yardımında bulundum.	0	1	2	3	4
4- Suriyeli göçmenlere maddi yardımında bulundum.	0	1	2	3	4
5- Suriyeli göçmenlere ev bulmaya çalıştım.	0	1	2	3	4
6- Suriyeli göçmenlere yardım amacıyla kurulmuş Sivil Toplum Kuruluşları'na ve derneklere üye oldum.	0	1	2	3	4
7- Suriyeli bir göçmenin başına kötü bir olay geldiği için yardım amacıyla polis çağırdım.	0	1	2	3	4
8- Suriyeli göçmenlerin psikolojik destek almaları için girişimde bulundum.	0	1	2	3	4
9- Suriyeli göçmenlere her türlü destek olmaya çalıştım.	0	1	2	3	4
10- Suriyeli dilencilere para yardımında bulundum.	0	1	2	3	4

Önümüzdeki günlerde aşağıda sunulan yardım amaçlı faaliyetlerden herhangi birine katılmak ister misiniz?

	Hiç İstemem	Çok İsterim
1- Suriyeli göçmenlere yemek yardımında bulunmak...	0---1---2---3---4---5---6	
2- Suriyeli göçmenlere kıyafet yardımında bulunmak...	0---1---2---3---4---5---6	
3- Suriyeli göçmenlere eşya yardımında bulunmak...	0---1---2---3---4---5---6	
4- Suriyeli göçmenlere maddi yardımında bulunmak...	0---1---2---3---4---5---6	
5- Suriyeli göçmenlere ev bulmaya çalışmak...	0---1---2---3---4---5---6	
6- Suriyeli göçmenlere yardım amacıyla kurulmuş Sivil Toplum Kuruluşları'na ve derneklere üye olmak...	0---1---2---3---4---5---6	
7- Suriyeli bir göçmenin başına kötü bir olay geldiğinde yardım amacıyla polis çağırmak...	0---1---2---3---4---5---6	
8- Suriyeli göçmenlerin psikolojik destek almaları için girişimde bulunmak...	0---1---2---3---4---5---6	
9- Suriyeli göçmenlere her türlü destek olmaya çalışmak...	0---1---2---3---4---5---6	
10- Suriyeli dilencilere para yardımında bulunmak...	0---1---2---3---4---5---6	

Ek 7: Kişisel Bilgi Formu

Yaşınız:

Cinsiyet: Kadın ErkekKaç kardeşiniz: Tek çocuk İki Üç Dört Beş ve daha fazla

Eğitim düzeyiniz?

İlkokul Ortaokul Lise Üniversite mezunu Üniversite öğrencisi
 Yüksek lisans/doktora

Öğrenci iseniz bölümünüz: _____

Öğrenci iseniz kaçınıcı sınıftasınız: _____

Yaşamınızı büyük ölçüde hangi şehirde geçirdiniz?

 Büyükşehir Şehir Kasaba Köy
Annenizin eğitim düzeyi: İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Lisansüstü Diğer

Annenizin mesleği:

Babanızın eğitim düzeyi: İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Lisansüstü Diğer

Babanızın mesleği:

Ailenizin aylık gelir düzeyi:

0-1000 TL 1000-2000 TL 2000-3000 TL 3000-4000 TL 4000-5000 TL
 5000 TL ve üstü

Politik görüşünüzü nerede konumlandırırsınız?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Aşırı sol Orta Aşırı sağ

Dini aidiyetinizi lütfen belirtin:

Kendinizi dindar biri olarak nitelendirir misiniz?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç dindar değilim

Evet çok dindarım

Etnik grubunuzu lütfen belirtin: () Türk () Kürt () Arap () Diğer:____(lütfen yazın)

Dini inancım tüm hayatımı etkiler?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç katılmıyorum

Tamamen katılıyorum

